



Fornyset behandling af miljøgodkendelse af svineproduktionen på

Felstedvej 39, 6300 Gråsten

Meddelt d. 03-08-2022

Meddelt af Erhverv & Affald

Sønderborg Kommune

§ 16 a, stk. 2

IE-brug

Lovbekendtgørelse nr.
520 af 1. maj 2019 om
husdyrbrug og
anvendelse af gødning
m.v. med senere
ændringer

Indhold

Datablad	3
Baggrund og læsevejledning.....	4
DEL 1- AFGØRELSE.....	5
1) Kommunens afgørelse	5
2) Baggrund for afgørelse	12
3) Lovgrundlag	13
4) Udnyttelsesfrist	13
5) Revurdering af miljøgodkendelsen	14
6) Andre tilladelser og dispensationer	14
7) Retsbeskyttelse.....	14
8) Vilkår for husdyrbruget jf. § 36.....	15
DEL 2 – KOMMUNENS VURDERING OG BEGRUNDELSE FOR AFGØRELSE.....	23
9) Reduktion af ammoniakemission ved anvendelse af den bedst tilgængelige teknik (BAT), § 25.....	23
10) Maksimal deposition af ammoniak til kategori 1- og 2-natur, §§ 26 og 27 samt påvirkning af bilag IV-arter	23
11) Kommunens vurdering og begrundelse for afgørelse, § 34 stk. 1 (pkt. 1-4), stk. 2 og stk. 3.....	24
12) Indretning og drift, § 35 (pkt. 1-7)	36
Ansøgers oplysninger vedr. BAT i forbindelse med klagenævnets hjemvisning.....	36
Ansøgers oplysninger vedr. BAT i forbindelse med klagenævnets hjemvisning.....	36
13) Fastsættelse af vilkår jf. § 36 (pkt 1-13).....	46
14) Særregler for IE-husdyrbrug jf. kapitel 17	48
15) Samlet vurdering	52
16) Offentliggørelse, klagevejledning og underretning	52
17) Kommunens bilag	54

Datablad

1. Basisoplysninger

Husdyrbruget

Bedrift Cvr	25896777
Husdyrbrugets navn	Pugholm - oprettet af kommunen
Beliggenhedsadresse	Felstedvej 39
Postnummer	6300
By	Gråsten

Ansøger

Ansøgersnavn	Peter Friedrichsen
Ansøgeradresse	Felstedvej 39
Ansøgerpostnummer	6300
Ansøgerby	Gråsten
Ansøgertelefon	20481731
Ansøger-email	pugholm39@mail.dk

Konsulent

Konsulent Cvr	25160428
Konsulent virksomhedsnavn	Landboforening Syd
Konsulentnavn	Ulla Refshammer Pallesen
Konsulentadresse	Jens Terp-Nielsens Vej 13
Konsulentpostnummer	6200
Konsulentby	Aabenraa
Konsulenttelefon	61558262
Konsulent-email	upa@landbosyd.dk

Ejendom

Ejendomsnummer	5400006401
CHR numre	48314

Matrikler på ejendomsnummer

Matrikel: 1145 - Felsted Ejerlav, Felsted
Matrikel: 27b - Felsted Ejerlav, Felsted
Matrikel: 538d - Kværs Ejerlav, Kværs
Matrikel: 155a - Ladegård, Kværs
Matrikel: 180 - Ladegård, Kværs
Matrikel: 182 - Ladegård, Kværs
Matrikel: 53 - Ladegård, Kværs

Godkendelsen er udarbejdet af:

Sønderborg Kommune

Erhverv & Affald

Teknik & Miljø

Rådhusstorvet 10

6400 Sønderborg

Sagsbehandler: Sussanne Bigum Mortensen

Sag nr.: 21/30945

KS: TKOB

Version: 2.3

Dato: 28.05 2021

Initialer:: ANTN

Baggrund og læsevejledning

Godkendelsen her er en behandling af en hjemvist sag fra 15. marts 2019 med tilhørende tillæg fra 04. april 2021.

Afgørelsen fra 15. marts 2019 er påklaget af Danmarks Naturfredningsforening med følgende bemærkninger:

Klager har anført, at udvidelsen af husdyrbruget vil medføre en voldsom merdeposition af ammoniak til et nærtliggende § 3-beskyttet engareal i forhold til 8-års driften, hvilket vil medføre en risiko for tilstandsændring, og dermed være i strid med beskyttelsen i naturbeskyttelsesloven.

Klager har desuden anført, at Sønderborg Kommunes besigtigelse af engarealet i februar ikke kan danne grundlag for en tilstrækkelig og retvisende vurdering af arealets botaniske kvalitet og kvælstoffølsomhed. Klager påpeger i den forbindelse, at der ved den besigtigelse, som kommunen har foretaget efterfølgende, efter klagens indgivelse, blev fundet fem positivarter. Det er klagers opfattelse, at de fund af generalister og negativarter, som kommunen gjorde ved den efterfølgende besigtigelse, stemmer med, at engen har været ulovligt omlagt i 2015, og at med den rette pleje, vil de positivarter, der tillige blev fundet, kunne vinde frem.

Ovenstående er behandlet i afsnit 10.

Det er imidlertid ikke ovenstående klage, at sagen er hjemvist på.

Miljø og Fødevarerklagenævnets hjemvisningsgrundlag er, hvorvidt BAT-kravet er overholdt. Nævnet påpeger, at BAT-beregningen er foretaget på et forkert grundlag, hvilket medfører, at den påklagede afgørelse lider af en væsentlig retlig mangel. Nævnet ophæver derfor kommunens afgørelse af 4. april 2019 og hjemviser sagen til fornyet behandling. Kommunen skal i forbindelse med den fornyede behandling af sagen foretage en genberegning af BAT-kravet, herunder sikre sig, at forudsætningerne for BAT-beregningen er i overensstemmelse med såvel den lovlige nudrift som den lovlige 8-årsdrift.

Nævnet bemærker hertil særligt, at nævnet ikke af luftfoto kan afgøre, hvorvidt den i miljøgodkendelsen af 29. juni 2012 fastsatte udnyttelsesfrist for etablering af "Smågrisestald (19)" er overholdt. Kommunen skal derfor i forbindelse med den fornyede behandling af sagen tage særskilt stilling til, hvorvidt smågrisestalden kan betragtes som lovligt bestående.

En redegørelse over produktionsarealerne er vist i tabel 6.

BAT-vurderingen er foretaget i afsnit 12.1, og der er stillet skærpede vilkår til brug af gyllekøling.

Som følge af VVM-direktivet skal der ved ansøgning om miljøgodkendelse foretages en miljøkonsekvensvurdering der er en proces, som bl.a. indebærer krav om inddragelse af offentligheden og udarbejdelse af en miljøkonsekvensrapport.

Visse projekter om intensiv husdyravl, der kan have væsentlig indvirkning på miljøet, skal gennemgå en sådan proces, inden de kan tillades. Ansøgeren har ansvaret for at udarbejde miljøkonsekvensrapporten, og at miljøkonsekvensvurderingen er fuldstændig og af tilstrækkelig høj kvalitet i forhold til oplysninger om husdyrbruget og vurderinger af miljøpåvirkningerne.

Vurderingerne i miljøkonsekvensrapporten er et resultat af dialog med ansøger i forbindelse med sagsbehandlingen, og den danner grundlag for kommunens afgørelse og de stillede vilkår. I dette tilfælde er der ikke indsendt en miljøkonsekvensrapport med ansøgningssskemaet, da det alene er kommunens ansvar at stå for den fornyede behandling af ansøgningen. De oplysninger der fremgår af denne godkendelse er fundet i de miljøkonsekvensrapporter fra hovedgodkendelsen fra 15. marts 2019 og tilhørende tillæg fra 04. april 2021. Ansøgers konsulent har desuden bidraget med svar på spørgsmål mv.

Miljøgodkendelsen er opdelt i del 1 og del 2.

Del 1 - Kommunens afgørelse er rammerne for den godkendte produktion beskrevet, baggrund for afgørelsen, og vilkår der er stillet for at sikre, at udvidelsen og produktionen kan foregå uden, at miljøet og omgivelserne påvirkes væsentligt.

Del 2 er Kommunens vurdering af det ansøgte og begrundelse for afgørelse og de stillede vilkår, samt en samlet vurdering. Del 2 indeholder også oplysninger om offentlighed, høringer og klagemulighed.

Kommunens vurderinger tager afsæt i de indsendte oplysninger til ansøgningen fra 2018, tillægget fra 2020 samt beregningerne i husdyrgodkendelse.dk for skema 229843 version 3.

Hvor det har været nødvendigt at beskrive yderligere, er dette ført ind i godkendelsen under de relevante afsnit. Oplysningerne er fundet i ansøgningsmaterialet fra de tidligere godkendelser der er genbehandlet med denne godkendelse.

DEL 1- AFGØRELSE

1) Kommunens afgørelse

Sønderborg Kommune meddeler efter fornyet behandling miljøgodkendelse efter husdyrbruglovens § 16 a stk. 2 på Felstedvej 39, 6300 Gråsten, matrikel 1145, Felsted ejerlav, Felsted til udvidelse af svineproduktion med de stillede vilkår. Genbehandlingen har resulteret i, at ammoniakreduktionen af gyllekølingen er øget fra 14,5 % til 19,5 %. Samtidig er 4 staldafsnit beregnet som nye stald i forhold til den hjemviste godkendelse.

Miljøgodkendelsen omfatter hele husdyrbruget. Det vil sige både de eksisterende og nye anlæg. Der godkendes følgende produktionsarealer, se figur 1.

Stalde og produktioner						
Staldnavn	Staldstørrelse (m ²)	Ventilation	Kildehøjde	Produktion	Antal måneder udegående	Produktionsareal (m ²)
Ansøgt drift						
Smågrisestald (19) etape 1	2329	Mekanisk ventilation	6 m	(#461593) Smågrise. Toklimastald, delvis spaltegulv	0	1913
Farestald (3a)	763	Mekanisk ventilation	6 m	(#461595) Spler, diegivende. Kassestier, delvis spaltegulv	0	493
Drægtighedsstald (21)	2108	Mekanisk ventilation	6 m	(#461598) Spler, golde og drægtige. Løsgående, delvis spaltegulv	0	1756
Poltestald (5)	613	Mekanisk ventilation	6 m	(#461600) Slagtesvin. Delvist spaltegulv, 50 - 75 % fast gulv	0	490
Løbeafdeling (2)	598	Mekanisk ventilation	6 m	(#466393) Spler, golde og drægtige. Løsgående, delvis spaltegulv	0	130
				(#461603) Spler, golde og drægtige. Løsgående, delvis spaltegulv	0	397
Poltestald (6)	386	Mekanisk ventilation	6 m	(#461608) Slagtesvin. Delvis spaltegulv, 25 - 49 % fast gulv	0	292
Farestald (20)	902	Mekanisk ventilation	6 m	(#461611) Spler, diegivende. Kassestier, delvis spaltegulv	0	573
Drægtighedsstald etape 2 (21a)	1636	Mekanisk ventilation	6 m	(#461613) Spler, golde og drægtige. Løsgående, delvis spaltegulv	0	1377
Farestald (3c)	444	Mekanisk ventilation	6 m	(#461615) Spler, diegivende. Kassestier, delvis spaltegulv	0	292
Farestald med 36 stier uden køling	240	Mekanisk ventilation	6 m	(#461618) Spler, diegivende. Kassestier, delvis spaltegulv	0	148
Karantænestald	143	Mekanisk ventilation	6 m	(#466391) Slagtesvin. Delvist spaltegulv, 50 - 75 % fast gulv	0	130
Farestald med 54 stier med køling	362	Mekanisk ventilation	6 m	(#461628) Spler, diegivende. Kassestier, delvis spaltegulv	0	222
Farestald med 72 stier med køling	454	Mekanisk ventilation	6 m	(#461629) Spler, diegivende. Kassestier, delvis spaltegulv	0	296
Ny karantænestald (tillæg)	447	Mekanisk ventilation	6 m	(#466390) Slagtesvin. Delvis spaltegulv, 25 - 49 % fast gulv	0	369
Smågrisestald (19) etape 2	774	Mekanisk ventilation	6 m	(#466392) Smågrise. Toklimastald, delvis spaltegulv	0	637
Sum						9515

Figur 1: Produktionsarealer

Der tillades følgende flexgruppe:

Ingen

Beskrivelse af historikken

Ejendommen har en § 12 stk. 2 miljøgodkendelse efter husdyrbrugloven fra 29. juni 2012 til 1.600 årssøer med 30 smågrise pr. årssø til 7,4 kg, 42.000 smågrise 7,4-32 kg, 3.040 slagtesvin/polte 32-107 kg. Endvidere er der meddelt tillægsgodkendelser til at øge antallet af smågrise til 48.000 smågrise 7,4-32 kg samt at ændre placeringen af gyllebeholdere. Tillæggene er meddelt 30. juni 2014 og 15. august 2016.

Tillægsgodkendelserne omhandlede etablering af nye smågrisestalde, drægtighedsstalde og gyllebeholdere samt ændringer i eksisterende stalde. Godkendelserne er udnyttet.

Der er i 2019 meddelt miljøgodkendelse efter § 16a. Godkendelsen fra 2019 blev påklaget. Der er efterfølgende givet et tillæg til den påklagede godkendelse. Tillægsgodkendelsen omfatter en ny karantænestald og blev meddelt den 16. marts 2021. Klagenævnet har hjemvist § 16a godkendelsen fra 2019 til fornyet behandling hos Sønderborg kommune. Tillægsgodkendelsen er dermed også bortfaldet, da grundlaget for den er væk.

Denne godkendelse er dermed den fornyede behandling af afgørelsen fra 2019 samt det efterfølgende tillæg fra 2021.

I forbindelse med den oprindelige § 12 miljøgodkendelse fra 2012 var det meningen, at "Løbeafdeling (2)" skulle have været taget ud af brug, når godkendelsen blev endeligt udnyttet. Stalden har været i brug hele tiden til individuelt opstaldede søer. Der ønskes nu mulighed for fortsat, at benytte stalden til løsgående søer, og derfor indgår stalden som "nyt" produktionsareal i denne godkendelse.

Endvidere er det vurderet, at smågrisestald (19) i etape 2 ikke har været opført indenfor fristen for godkendelsen fra 2012, og er derfor indsat som "Ny stald" i BAT-beregningen.

Herudover er der andre ændringer i forhold til det godkendte, idet en farestald med forholdsvis små farestier skulle ændres til en poltestald. Det har dog vist sig, at stalden kan bruges til førstegangsfarende søer, hvorfor ændringen ikke ønskes gennemført.

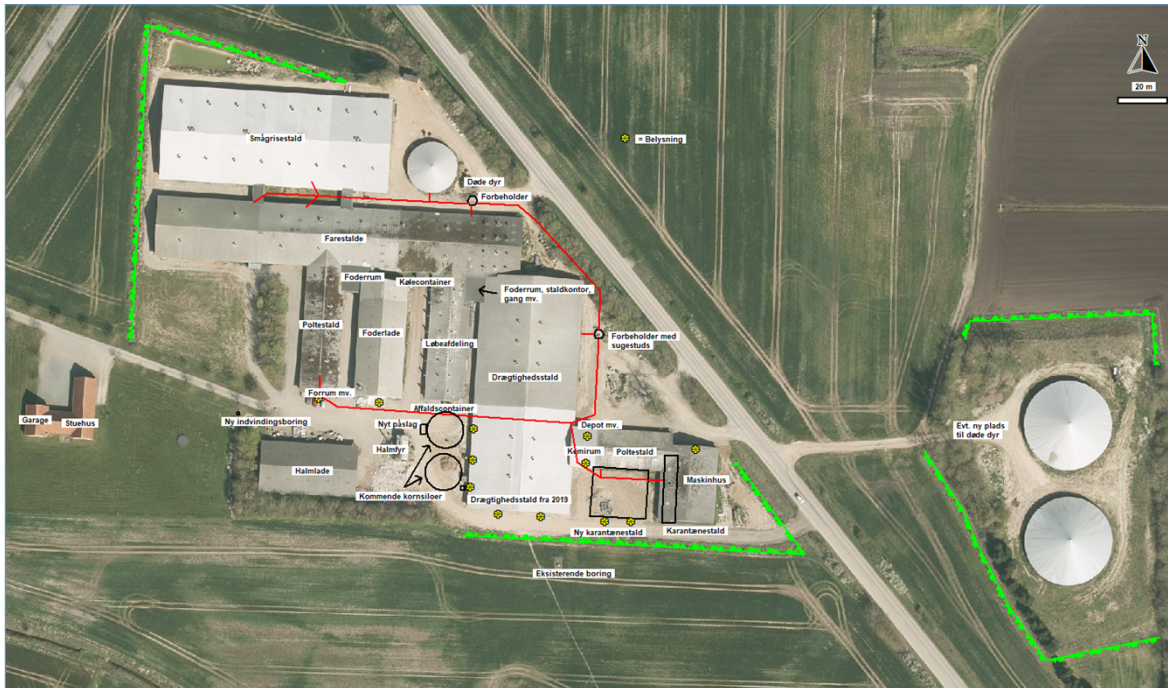
Endelig er der med tillægget til § 16a miljøgodkendelsen påført en ny karantænestald. Denne stald erstatter udvidelsen af karantænestalden i det eksisterende maskinhus/lade tættest på Felstedvej, som var en del af § 16a godkendelsen fra 2019.

Der er nyopført en Sukup kornsilo på ca. 1.000 tons.

Gødningsystemet i staldene er dels kanaler med træk og slip-system og dels kanaler med linespil.

Produktionsarealerne er beregnet ud fra staldtegninger (se figur 2).

De godkendte produktionsarealer i staldanlægget kan med denne miljøgodkendelse udnyttes fuldt ud inden for grænserne for dyrevelfærdsreglerne. Se en oversigt over staldarealet i figur 1.



Figur 2: Oversigt over anlæg

Der godkendes følgende eksisterende gødningsopbevaringsarealer – se figur 6.

- Gyllebeholder fra 2014 på 5.500 m³
- Ny gyllebeholder 2016 på 5.500 m³
- Lille gyllebeholder fra 1989 på 1.250 m³
- Alle tre beholdere er med teltverdækning, og der er stillet vilkår hertil i vilkår 15.

Der nedlægges med denne godkendelse følgende opbevaringsanlæg – se figur 3.

- Gyllebeholder (18)
- Gyllebeholder (16)
- Gyllebeholder (15)



Figur 3: Oversigt over gyllebeholdere der nedlægges (15,16 og 18)

Der godkendes følgende "nye" anlæg – (se figur 3 og 4 - # staldnummer fremgår af figur 1 under ansøgt drift):

- Løbeafdeling (2) (#466393) 130 m²
- Løbeafdeling (2) (#461603) 397 m²
- Drægtighedsstald etape 2 (21a) (#461613) 1377 m²
- Ny karantænestald (tillæg) (#466390) 369 m²
- Smågrisestald (19) etape 2 (sidste del) (#466392) 637 m²

Se figur 4 og 5 for placering af de "nye" produktionsarealer.



Figur 4: Placering af Løbeafdeling (2), Drægtighedsstald (21a) og Ny karantænestald

I figur 6 fremgår det godkendte i § 12 miljøgodkendelsen fra 2012 med tilhørende tillæg, og i figur 7 fremgår det samlede produktionsareal der godkendes med denne godkendelse.



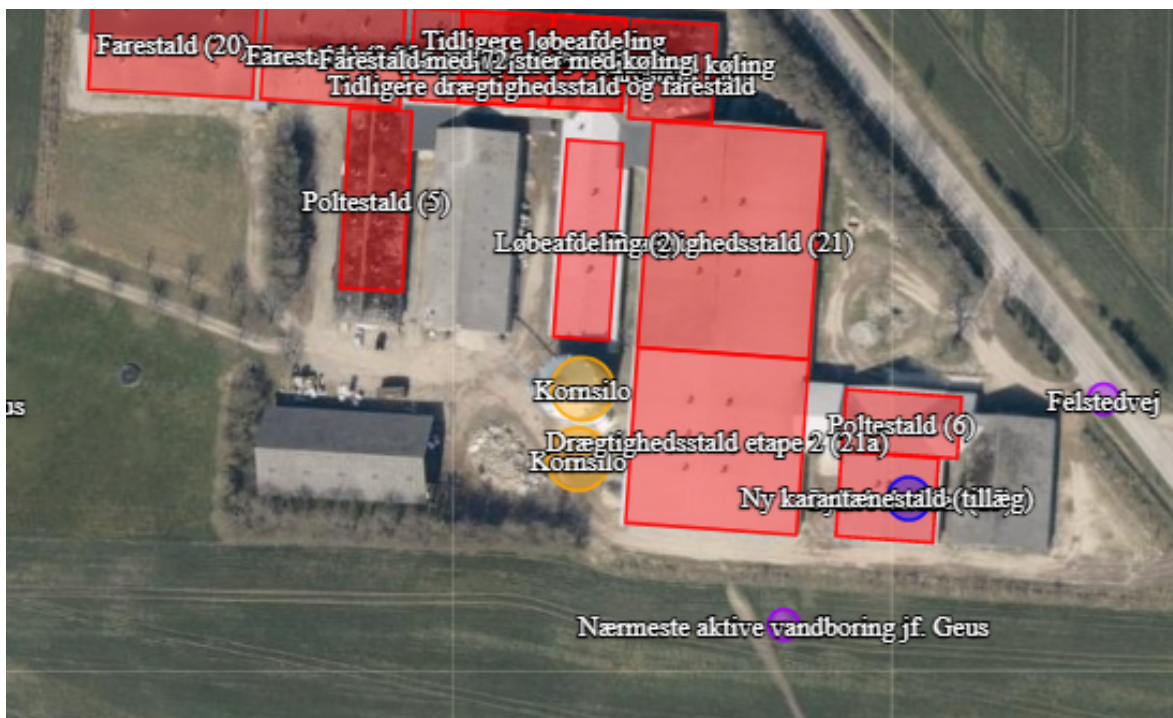
Figur 7: Oversigt over godkendte produktionsarealer (rød), der godkendes med denne § 16a miljøgodkendelse (skema nr. 229843), gødningsopbevaringsanlæg (blå) og nye kornsiloer (gul)

Andre godkendelsespligtige driftsbygninger, anlæg, m.v.

- 2 stk. amerikaner siloer

1.1. Dispensation for afstandskrav til boring

Husdyrbruglovens afstandskrav jf. § 8 overholdes ikke i forhold til afstanden fra drægtighedsstald til den eksisterende boring, se figur 8. Boringen var oprindeligt planlagt at blive taget ud af drift.



Figur 8: Placering af vandboring 169.606

Grunden til, at den eksisterende boring fortsat ønskes benyttet er, at fyldning af sprøjte påvirker vandtrykket i stalden, hvis det skal ske fra samme boring. Efter at de to små gyllebeholdere er fjernet, er der ikke transport af gylle på den sydligste kørevej, og der kan heller ikke længere ske kollaps af gyllebeholdere, som kan give anledning til gylleforurening af boringen. Alle stalde er udført med tæt bund og kanaler. Selve boringen ligger endvidere på et terræn, der er højere end omgivelserne. Der er dermed minimal risiko for forurening af boringen.

Der meddeles med denne godkendelse derfor dispensation fra afstandskravet på 25 m fra drægtighedsstalden til boring DGU. arkiv-nr.: 169.606, så en afstand på 20 m overholdes.

2) Baggrund for afgørelse

Sønderborg Kommune har d. 21. oktober 2022 modtaget en ansøgning om miljøgodkendelse af husdyrbruget på Felstedvej 39, 6300 Gråsten. Ansøgningen er indsendt fordi en miljøgodkendelse fra 2019 med skema nr. 206258 er blevet hjemvist til fornyet behandling. Der er i 2021 givet et tillæg, med skema nr. 217449, til den hjemviste godkendelse fra 2019.

Formålet med denne godkendelse er at få godkendt de eksisterende produktionsarealer til fri produktion efter gældende regler.

I forbindelse med § 12 miljøgodkendelsen fra 2012 skulle "Løbeafdeling (2)" have været taget ud af brug, når godkendelsen blev endeligt udnyttet. Stalden har været i brug hele tiden til individuelt opstaldede søer. Der ønskes nu mulighed for fortsat at benytte stalden til løsgående søer.

Version: 2.3

Dato: 28.05 2021

Initialer:: ANTN

Herudover er der andre ændringer i forhold til det godkendte, idet farestald med forholdsvis små farestier (farestald (3c)) skulle ændres til en poltestald. Det har dog vist sig, at stalden kan bruges til førstegangsfarende søer, hvorfor ændringen ikke ønskes gennemført. Driften af farestald (3c) har derfor været uændret de sidste 8 år.

Endelig ønskes der godkendelse af karantænestalden som er godkendt i et tillæg til den hjemviste sag i 2021 – tillægget har skema nr. 217449.

Sønderborg Kommune meddeler godkendelsen, da det vurderes, at ansøgeren har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af bedste tilgængelige teknik, og at husdyrbruget i øvrigt kan drives på stedet uden at påvirke omgivelserne på en måde, som er uforenelig med hensynet til omgivelserne. Sønderborg Kommune vurderer, at miljøgodkendelsen, med de stillede vilkår for lokalisering, indretning og drift af husdyrbruget, sikrer at husdyrbruget ikke vil medføre en væsentlig påvirkning af miljøet eller andre væsentlige gener.

Godkendelsen er baseret på de oplysninger, der er redegjort for i ansøgningsmaterialet, skema nr. 229843 version 3, samt tidligere indsendte oplysninger til skema nr. 206258 og 217449.

3) Lovgrundlag

Ansøgningen er behandlet i henhold til gældende lovgivning på ansøgningstidspunktet for den oprindelige ansøgning, der blev indsendt den 06. oktober 2018.

- Lovbek. nr. 520 af 1. maj 2019 om husdyrbrug og anvendelse af gødning m.v. (husdyrbrugloven)
- Bek. nr. 2256 af 29. december 2020 om godkendelse og tilladelse m.v. af husdyrbrug (husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen)
- Miljøstyrelsens vejledning om miljøregulering af husdyrhold

Miljøgodkendelsen er kun en del af det retsgrundlag, som husdyrproduktionen er underlagt.

Husdyrbruget har flere end 750 stipladser til søer og er derfor omfattet af husdyrbruglovens § 16a, stk. 2. Husdyrbruget er godkendelsespligtigt, og Sønderborg Kommune er godkendelses- og tilsynsmyndighed.

4) Udnyttelsesfrist

Miljøgodkendelsen skal være udnyttet inden 6 år fra godkendelsen er meddelt. Godkendelsen anses som udnyttet fra afgørelsestidspunktet, da nudriften allerede er etableret som ansøgt. Hvis godkendelsen efterfølgende kun er udnyttet delvist, bortfalder den del, der ikke er udnyttet, jf. § 59a i husdyrbrugloven.

5) Revurdering af miljøgodkendelsen

Virksomhedens miljøgodkendelse skal regelmæssigt og mindst hvert 10. år, tages op til revurdering, Den første regelmæssige revurdering skal dog foretages, når der er forløbet 8 år eller inden 4 år når EU-kommissionen i EU-tidende har offentliggjort en BAT-konklusion, der vedrører den væsentligste af husdyrbrugets aktiviteter. Det er planlagt at foretage den første revurdering i 2030.

6) Andre tilladelser og dispensationer

Sønderborg Kommune gør opmærksom på, at den meddelte godkendelse udelukkende omfatter forholdet til miljølovgivningen. Da der er tale om en fornyet behandling af en hjemvist sag, har samtlige ændringer allerede fået byggetilladelse hos Sønderborg Kommune og er etableret.

7) Retsbeskyttelse

Med denne miljøgodkendelse følger der 8 års retsbeskyttelse af husdyrbrugets indretning og drift.



Sussanne Bigum Mortensen

Erhverv og Affald

Sønderborg Kommune

8) Vilkår for husdyrbruget jf. § 36

Vilkårene i denne miljøgodkendelse skal, hvis ikke andet er anført, være opfyldt fra det tidspunkt, hvor miljøgodkendelsen udnyttes.

Vilkår, der vedrører driften, skal være kendt af de ansatte, der er beskæftiget med den pågældende del af driften.

Denne miljøgodkendelse meddeles på nedenstående vilkår. Konkrete bestemmelser i lovgivningen og bekendtgørelser, som generelt er gældende for alle husdyrbrug, er ikke stillet som vilkår for godkendelsen.

Generelle vilkår

1. Projektet skal gennemføres som beskrevet i ansøgningsmaterialet i husdyrgodkendelse.dk skema nr. 229843 vers. 3.
2. Miljøgodkendelse og beredskabsplan skal altid være at finde på ejendommen, enten udskrevet eller digitalt. Indholdet skal være driftsleder bekendt. Relevante vilkår i miljøgodkendelsen samt beredskabsplanen skal være medarbejderne bekendt

Produktionsareal (§ 36 pkt. 1)

3. Stalde, produktionsarealer og produktionstype skal være i overensstemmelse med nedenstående tabel A, dyrene skal være placeret i de med rødt markerede stalde, se figur A.

2. Overblik over stalde og produktioner

Stalde og produktioner						
Staldnavn	Staldstørrelse (m ²)	Ventilation	Kildehøjde	Produktion	Antal måneder udeglænde	Produktionsareal (m ²)
Ansøgt drift						
Smågrisestald (19) etape 1	2329	Mekanisk ventilation	6 m	(#461393) Smågrise. Toklimastald, delvis spaltegulv	0	1913
Farestald (3a)	763	Mekanisk ventilation	6 m	(#461395) Søer, diegivende. Kassestier, delvis spaltegulv	0	493
Drægtighedsstald (21)	2108	Mekanisk ventilation	6 m	(#461398) Søer, gølle og drægtige. Løsglænde, delvis spaltegulv	0	1756
Poltestald (5)	613	Mekanisk ventilation	6 m	(#461600) Slagtesvin. Delvist spaltegulv, 50 - 75 % fast gulv	0	490
Løbsafdeling (2)	398	Mekanisk ventilation	6 m	(#466393) Søer, gølle og drægtige. Løsglænde, delvis spaltegulv	0	130
				(#461603) Søer, gølle og drægtige. Løsglænde, delvis spaltegulv	0	397
Poltestald (6)	386	Mekanisk ventilation	6 m	(#461608) Slagtesvin. Delvis spaltegulv, 25 - 49 % fast gulv	0	292
Farestald (20)	902	Mekanisk ventilation	6 m	(#461611) Søer, diegivende. Kassestier, delvis spaltegulv	0	573
Drægtighedsstald etape 2 (21a)	1636	Mekanisk ventilation	6 m	(#461613) Søer, gølle og drægtige. Løsglænde, delvis spaltegulv	0	1377
Farestald (3c)	444	Mekanisk ventilation	6 m	(#461615) Søer, diegivende. Kassestier, delvis spaltegulv	0	292
Farestald med 36 stier uden køling	240	Mekanisk ventilation	6 m	(#461618) Søer, diegivende. Kassestier, delvis spaltegulv	0	148
Karantænestald	143	Mekanisk ventilation	6 m	(#466391) Slagtesvin. Delvist spaltegulv, 50 - 75 % fast gulv	0	130
Farestald med 54 stier med køling	362	Mekanisk ventilation	6 m	(#461628) Søer, diegivende. Kassestier, delvis spaltegulv	0	222
Farestald med 72 stier med køling	454	Mekanisk ventilation	6 m	(#461629) Søer, diegivende. Kassestier, delvis spaltegulv	0	296
Ny karantænestald (tillæg)	447	Mekanisk ventilation	6 m	(#466390) Slagtesvin. Delvist spaltegulv, 25 - 49 % fast gulv	0	369
Smågrisestald (19) etape 2	774	Mekanisk ventilation	6 m	(#466392) Smågrise. Toklimastald, delvis spaltegulv	0	637
Sum						9515

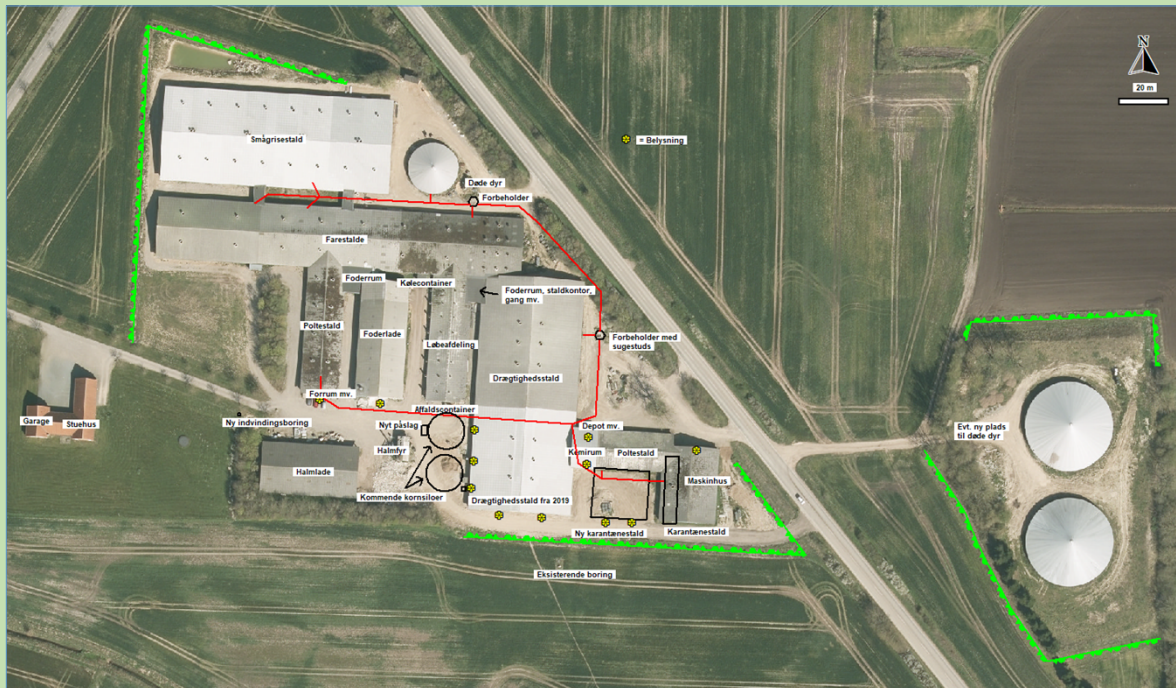
Tabel A. Stalde, produktionsareal og produktionstype

Håndtering af husdyrgødning

8. Håndtering af gylle skal foregå under opsyn således, at spild undgås, og der tages størst muligt hensyn til omgivelserne. Inden udpumpning af gylle fra staldene skal det sikres, at gyllebeholderne kan rumme den udpumpede mængde gylle
9. Påfyldning af gylle til vogn skal ske på støbt plads med afløb til opsamlingsbeholder. Pladsen skal rengøres for spild af flydende husdyrgødning umiddelbart efter en periode med daglig påfyldning af gylle er afsluttet. Såfremt påfyldningen af gylle sker med selvlæssende fyldeårn eller tilsvarende metode til at undgå spild, er der ikke krav om påfyldningsplads.

Landskab

10. Beplantningen omkring ejendommen skal, hvis den ikke på godkendelsestidspunktet er som vist i figur C, etableres og vedligeholdes, så der fremadrettet er et tre-rækket hegn med egnstypiske arter, som angivet med grøn streg.



Figur C: Beplantning markeret med grøn

Ressourceforbrug

11. Hvis husdyrbrugets vandforbrug har væsentlige udsving, skal ejer sende en redegørelse til miljømyndigheden. Redegørelsen skal indeholde en beskrivelse af, hvad der ligger til grund for udsvinget, og hvilke tiltag der sættes i værk for at reducere vandforbruget.
12. Der skal installeres et vandur på brønden med boring (boring DGU-arkivnr. 169.1036), se figur 7.

13. Senest hvert 6. år efter godkendelsen er taget i brug skal ejer kunne redegøre for hvilke energibesparende tiltag der er mulige, og hvilke han agter at gennemføre, med henblik på at optimere energiforbruget.

Teltoverdækning

14. Gyllebeholderne fra 1989, 2014 og 2016 skal være forsynet med fast overdækning i form af telt. Overdækningen skal lukkes umiddelbart efter endt omrøring og udbringning. Eventuelle skader på overdækningen skal registreres i en logbog og reparerer inden for en uge. Der skal indgås aftale om reparation inden 5 hverdage efter skadens opståen.

Gyllekøling

15. Gyllekanalerne skal være forsynet med køleslanger, der er forbundet med en varmepumpe i følgende staldafsnit:
 - a. Ny karantænestald
 - b. Smågrisestald (19)
 - c. Farestald (20)
 - d. Drægtighedsstald (21)
 - e. Drægtighedsstald etape 2 (21a)
 - f. Farestald med 54 stier med køling
 - g. Farestald med 72 stier med køling

i alt 4.514 m²

16. Varmepumpen leverer en årlig køleydelse på mindst 22,1 W/m².

Der skal være monteret en typegodkendt energimåler på varmepumpen. Energimåleren skal være forsynet med automatisk datalogger, der registrerer den samlede månedlige og årlige køleydelse målt i kWh for:

- a. Ny karantænestald
 - b. Smågrisestald (19)
 - c. Farestald (20)
 - d. Drægtighedsstald (21)
 - e. Drægtighedsstald etape 2 (21a)
 - f. Farestald med 54 stier med køling
 - g. Farestald med 72 stier med køling
17. Gyllekølingsanlægget skal være forsynet med et trykovervågningssystem, en alarm samt en sikkerhedsordning, der i tilfælde af lækage stopper gyllekølingsanlægget. Gyllekølingsanlægget må ikke kunne genstarte automatisk.

18. Vedligeholdelse af gyllekølingsanlægget skal ske i overensstemmelse med producentens vejledning. Vejledningen skal opbevares på husdyrbruget.
19. Ved udskiftning af varmepumpen, skal dokumentation for køleeffekt på gyllekøleanlæg indsendes til tilsynsmyndigheden før anlægget tages i drift.

Øvrige emissioner (lugt, støj, lys og støv)

Lugt

20. Bedriften og dens omgivelser skal drives og renholdes således, at lugtgener så vidt muligt begrænses. Der skal opretholdes en god staldhygiejne, herunder sikres, at overflader holdes rene og tørre.

Støj

21. Bidraget fra landbruget med adressen Felstedvej 39, 6300 Gråsten til det ækvivalente, korrigerede støjniveau i dB(A) må i det åbne land, i byzone og ved samlet bebyggelse ikke overskride følgende værdier, som angivet i Miljøstyrelsens vejledning nr. 5/1984 "Ekstern støj fra virksomheder", Tabel B:

	Mandag - fredag kl. 07.00 - 18.00	Mandag - fredag kl. 18.00 - 22.00	Alle dage kl. 22.00 – 07.00
	Lørdag kl. 07.00 - 14.00	Lørdag kl. 14.00 - 22.00	
		Søn og helligdag kl. 07.00 - 22.00	
	dB(A)	dB(A)	dB(A)
Det åbne land	55	45	40
Byzone	45	40	35
Samlet bebyggelse	45	40	35

Tabel B. Støjgrænser

De angivne værdier for støjbelastningen er de ækvivalente, korrigerede lyd niveauer i dB(A) Markarbejde med traktorer og landbrugsmaskiner er ikke omfattet af ovennævnte støjgrænser.

Støjgrænserne må i det åbne land ikke overskrides ved nærmeste nabos udendørs opholdsarealer, maks. 15 m fra beboelsen. Støjgrænserne må i samlet bebyggelse og byzone ikke overskrides noget sted i området.

I forbindelse med høst og korntørring kan grænseværdien om aftenen og om natten forhøjes med 5 dB(A) i høstperioden, dog i højst 6 uger.

Hvis tilsynsmyndigheden, på baggrund af en orienterende støjmåling, finder det nødvendigt, skal den ansvarlige for husdyrbruget dokumentere, at de i vilkåret fastsatte støjgrænser overholdes. Tilsynsmyndigheden kan dog kun kræve dette dokumenteret en gang årligt. Målingerne/beregningerne være en "Miljømåling – ekstern støj", og skal udføres af en person eller firma, som findes på Miljøstyrelsens sidste reviderede liste over firmaer/personer, der er godkendte til at "Miljømåling – ekstern støj". Udgifterne til støjmålingen afholdes af husdyrbruget.

Lys

22. Driften må ikke medføre væsentlige lysgener for omboende og omgivelserne.

Støv

23. Driften må ikke medføre væsentlige støvgener uden for ejendommens eget areal. Vurderingen foretages af tilsynsmyndigheden.

Fluer og skadedyr

24. Arealerne omkring bygninger og tilkørselsveje skal holdes ryddelige og fri for affald, foderrester, gødning, m.v. Opbevaring af foder skal ske på sådan en måde, at der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr (rotter mv.). Stalde, lagre og andre anlæg skal holdes i forsvarlig rottesikret stand m.v. med henblik på at forhindre gode levedmuligheder for rotter.
25. Der skal overalt på ejendommen udføres effektiv flue- og skadedyrsbekæmpelse med de nyeste retningslinjer fra Aarhus Universitet, Institut for Agroøkologi.

Reststoffer, affald og naturressourcer

Spildevand

26. Vask af maskiner, redskaber og transportvogne skal foregå på støbt, tæt plads med bortledning af spildevand til opsamlingsbeholder. Alternativt kan rengøringen foregå på arealer, hvor der er vegetation.

Affald og kemikalier

27. Husdyrbruget må højst opbevare ikke-genanvendeligt farligt affald i 1 år, før det bortskaffes.
28. Oliefiltre, batterier, spildolie eller andet flydende farligt affald skal opbevares i egnede beholdere under tag.
29. Beholderne med oliefiltre, batterier, spildolie eller andet flydende farligt affald skal stå på en spildbakke med tæt bund, som ikke har afløb til kloak. Spildbakken skal kunne rumme indholdet af den største beholder, der opbevares og være resistent overfor de kemikalier, der kan opsamles. Beholdere opbevaret på spildbakken skal være hævet fra bunden med rist, paller eller lignende, så eventuelle utætheder er synlige, og spild ikke ødelægger de andre beholdere.
30. Beholderne med farligt affald skal være mærket med indhold.

31. Spild af olie, kemikalier og flydende farligt affald skal opsamles straks. Der skal til enhver tid forefindes opsugningsmateriale på husdyrbruget. Alt opsamlet spild indeholdende olie og kemikalier (herunder grus, savsmuld eller lignende anvendt til opsugning) skal opbevares og bortskaffes som farligt affald.
32. Pesticidrester skal opbevares og håndteres som farligt affald. Tømt og rengjort (skyllet) pesticidemballage skal bortskaffes som farligt affald.

Olie og diesel

33. Tankning af diesel skal ske på en plads med fast og tæt bund, enten med afløb til olieudskiller eller således, at spild kan opsamles, og at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand. Tankningen skal ske under opsyn.

Kemikalier og andre stoffer

34. Kemikalier, rengøringsmidler, medicin, foderstoffer m.v., skal opbevares således, at de ikke kan ledes til jord, grundvand, overfladevand eller afløbssystemer, hvis der måtte ske udslip.

Døde dyr

35. Døde dyr skal opbevares overdækket og på betonspalter eller andet tilsvarende underlag. Opbevaringen må ikke give anledning til væsentlige lugtgener og må ikke medføre uhygiejniske forhold.

Driftsforstyrrelser

36. Der skal forefindes en opdateret beredskabsplan på husdyrbruget, som fortæller, hvornår og hvordan der skal reageres ved uheld, der kan medføre konsekvenser for det eksterne miljø. Planen skal opdateres hvert 2. år og dato for udarbejdelse eller revidering af planen skal tilføjes planens forside.

DEL 2 – KOMMUNENS VURDERING OG BEGRUNDELSE FOR AFGØRELSE

9) Reduktion af ammoniakemission ved anvendelse af den bedst tilgængelige teknik (BAT), § 25

Anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT) i forhold til ammoniak- og lugtemission fra anlægget er omsat til et bestemt krav til mængden af ammoniakemission, der må komme fra husdyrbruget. Sønderborg Kommune vurderer, på baggrund af BAT-beregningerne indsendt af konsulent i forbindelse med genbehandlingen af ansøgningen, skema 229843 og beregninger i husdyrgodkendelse.dk, at der anvendes BAT i forhold til ammoniakemission.

Se tabel 4 og figur 13 i afsnit 12.1

10) Maksimal deposition af ammoniak til kategori 1- og 2-natur, §§ 26 og 27 samt påvirkning af bilag IV- arter

Kommunalbestyrelsen skal ved godkendelse og tilladelse til etablering, udvidelse eller ændring af husdyrbrug sikre, at kravene om totaldeposition for ammoniak efter husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens §§ 26 og 27 overholdes (jf. samme bekendtgørelses § 40 stk. 7).

Sønderborg Kommune vurderer, på baggrund af den indsendte ansøgning, at ansøgningen overholder alle krav i forhold til påvirkning af kategori 1, 2 og 3 natur, ligesom det vurderes, at der ikke vil ske en tilstandsændring af naturområder, der er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3. Ligeledes vurderes det, at projektet ikke medfører ændringer, der påvirker eventuelle bilag IV-arter eller deres levesteder væsentligt, se bilag 1.

Som beskrevet i det indledende baggrundsafsnit, så har tidligere miljøgodkendelse været påklaget og hjemvist af klagenævnet. I forhold til den tidligere godkendelse, omhandlede klagepunkterne naturpåvirkningen af et nærtliggende § 3-beskyttet engareal.

Disse klagepunkter har også være besvaret i forbindelse med kommentarer til klagen. Sønderborg kommune har da vurderet, at engarealet, ikke forventes at ændre tilstand ud fra de beregnede ammoniakdepositionstal.

Ved klagen benævnes, at engarealet ikke ville kunne vurderes optimalt ud fra de forskellige besigtigelser, der lå til grund for vurderingen. Det skyldes tidspunkterne, der for de nyere besigtigelser har ligget på kanten af feltsæsonen. Der blev efterfølgende foretaget en besigtigelse i midt maj 2019.

Klager angiver, at det at der er fund af flere positivarter på engen, trods omlægning i 2015, tyder på, at engen med den rette pleje har potentiale til at blive god.

Dertil kan Sønderborg kommune svare, at det kun er på det centrale fugtigere naturareal, at positiv arterne er fundet.

Sønderborg Kommune har besigtiget engen i 2008, 2011 og to gange i 2019. De to første besigtigelser lå uden for feltsæsonen, men viste, at engen var tydeligt domineret af græsser. Den seneste besigtigelse er foretaget *efter* engen har været omlagt i 2015. På baggrund af de to tidligere besigtigelser vurderer kommunen, at engens græsdominans ikke er et entydigt resultat af omlægningen, men at vegetationen også tidligere var domineret af græs.

Sønderborg kommune vurderer, som tidligere beskrevet i besvarelse til klagen, at det sandsynligvis kun er de tørre områder der blev omlagt i 2015, at vegetationen på det våde centrale areal afspejler en drift, der ikke har været påvirket af omlægning. Genberegning af BAT-beregningen har dertil gjort, at ammoniakdepositionen i den genbehandlede godkendelse er lavere. Før var den 10,1 kg N/ha/år til allernærmeste punkt af engarealet, og ca. 150 meter inde, hvor det fugtigere naturareal med positivarter befinder sig, lå det på 2,6 kg N/ha/år.

Med den nye beregning, er ammoniakdepositionen til nærmeste punkt 8,8 kg N/ha/år og 2,9 kg N//ha/år til det fugtige centrale areal. Kommunen vurderer ud fra ovenstående, at arealet ikke har været påvirket af omlægningen i 2015, samt at en påvirkning på 2,9 kg N//ha/år til det fugtige centrale areal ikke vil resultere i tilstandsændringer for området.

11) Kommunens vurdering og begrundelse for afgørelse, § 34 stk. 1 (pkt. 1-4), stk. 2 og stk. 3

11.1. Landskabelige værdier (pkt. 1)

Ejendommen er beliggende i landzone uden for lokal- eller kommuneplanlagte områder.

Staldanlæg og gyllebeholdere ligger i Sønderborg Kommune syd for Felsted op til kommunegrænsen mellem Aabenraa og Sønderborg kommuner. Ejendommen er synlig for omgivelserne, når man kommer kørende ad Felstedvej, Kværsløkke og motorvejen. Området er lettere kuperet (bløde bakker).

Ifølge kortmaterialet på Sønderborg Kommunes digitale kort ligger husdyrbruget inden for Særlig Værdifulde landbrugsområder samt delvist inden for Specifikke geologiske bevaringsværdier.

Ifølge kortene under Landskabsanalyse ligger ejendommen i Kværns Bakke- og Hedelandskab med "kontrasterende karakterstyrke", "middel tilstand", "Uden særlig oplevelsesværdi" og med målsætningen "Vedligehold".

Ifølge kortene på Danmarks Miljøportal ligger husdyrbruget inden for Områder med særlige drikkevandsinteresser, Nitratfølsomme indvindingsområder og Indsatsområder inden for nitratfølsomme indvindingsområder.

Staldene på ejendommen er opført dels med gule mursten og gulligbrune søstenselementer med gråt eternittag og gavltrekanter med grå og enkelte grønne stålplader. Maskinhus og lader er med grønne og grå stålplader og gråt eternittag. Stuehuset er i røde mursten og rødt tegltag.

Bygningerne er op til ca. 9,5 m høje. Der er opført en Sukup kornsilo. Siloen er opført i galvaniseret stål med totalhøjde på 13,41 m. Der ønskes fortsat mulighed for at opsætte endnu en amerikanersilo af samme størrelse, materialer og farver.

Der er opført en ny karantænestald på 19,65 x 22,73 meter og en kiphøjde på 7 meter. Stalden opføres i søstenselementer og gråt eternittag, svarende til samme materiale og farvevalg som drægtighedsstalden (21a). Stalden placeres i et hul mellem de eksisterende bygninger se figur 1 og 2 i afsnit 1.

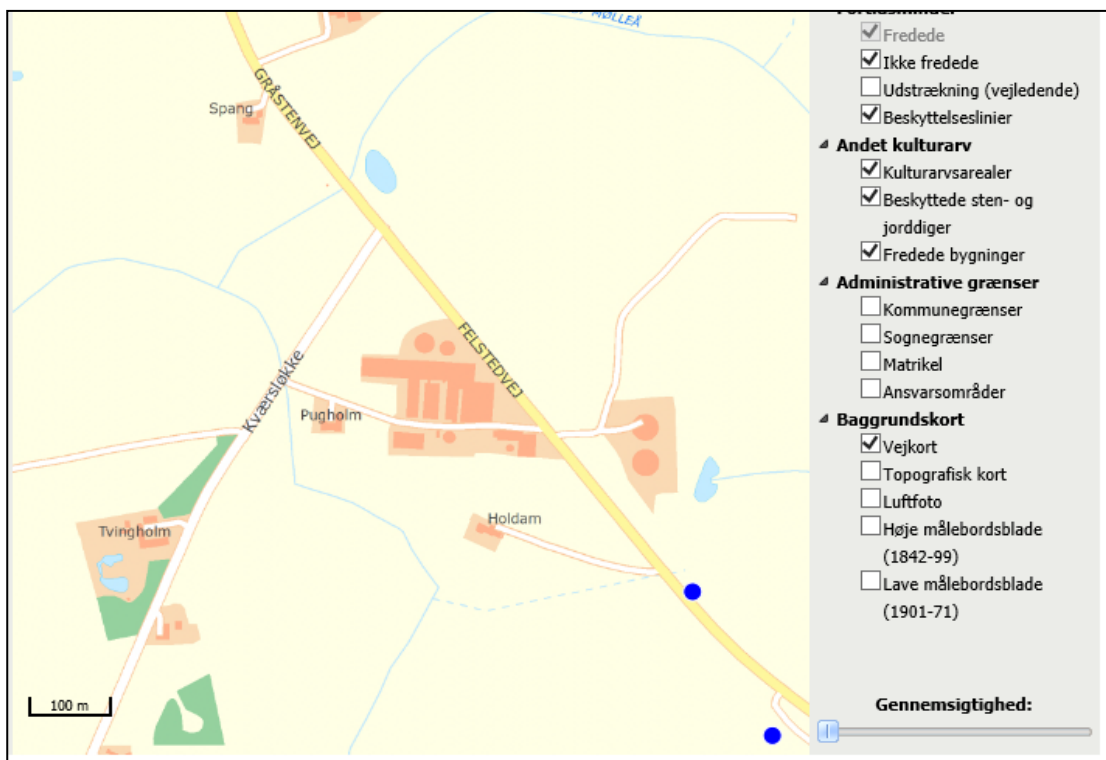
Der er beplantet rundt om det meste af husdyrbruget. Beplantningen er i 2015 suppleret med et tre-rækket hegn langs den nord- og vestlige side af smågrisestalden, langs sydsiden af den nye drægtighedsstald, langs syd- og østsiden af maskinhuset/karantænestalden samt på nord-, syd- og vestsiden af de to store gyllebeholdere. Beplantningen omkring ejendommen vil blive vedligeholdt. Beplantningen er med til at udjævne skalaforskellen mellem landbrugslandskabet og kornsiloerne og indrammer ejendommen, så den fremstår som en helhed.

Staldene og de øvrige bygninger vil fortsat komme til at syne som en samlet masse, dog med de to store gyllebeholdere beliggende på den østlige side af Felstedvej og de øvrige bygninger og anlæg på den vestlige side.

Kornsiloen er opført hvor der har ligget en gyllebeholder og været gårdsplads i mange år. Med en maks. højde på 13,41 m og materiale i galvaniseret stål (dvs. grå farve), vurderes ejendommen stadig at fremstå som et samlet anlæg, se figur 2 i afsnit 6 og 7.

Kulturarv

Det nærmeste registrerede fortidsminde er, ifølge Slots- og Kulturarvsstyrelsens hjemmeside, et stolpehul med uvis funktion fundet i forbindelse med den arkæologiske forundersøgelse for Sønderborg-motorvejen, se figur 9.



Figur 9: Fortidsmindefund i nærheden af husdyrbruget

Det vurderes, at der ikke er behov for yderligere beplantning i forbindelse med staldanlægget og gyllebeholderne.

Sønderborg Kommune vurderer samlet set ud fra ovenstående, at det ansøgte ikke påvirker kulturarv eller landskabet negativt. Der er stillet vilkår til, at beplantning omkring ejendommen skal vedligeholdes, vilkår 10.

Husdyrbruget ligger indenfor områder med Særlige drikkevandsinteresser, Nitratfølsomme indvindingsområder og Indsatsområder inden for nitratfølsomme indvindingsområder.

I forbindelse med de to tidligere godkendelser fra 2012 og 2018 (samt tillæg i 2020) er der vurderet på grundvandsforholdene i området. Disse vurderes ikke at være påvirket af genbehandlingen af ansøgningen pga. tykkelsen af lerlaget i området.

11.2. Natur og bilag IV –arter (pkt.2)

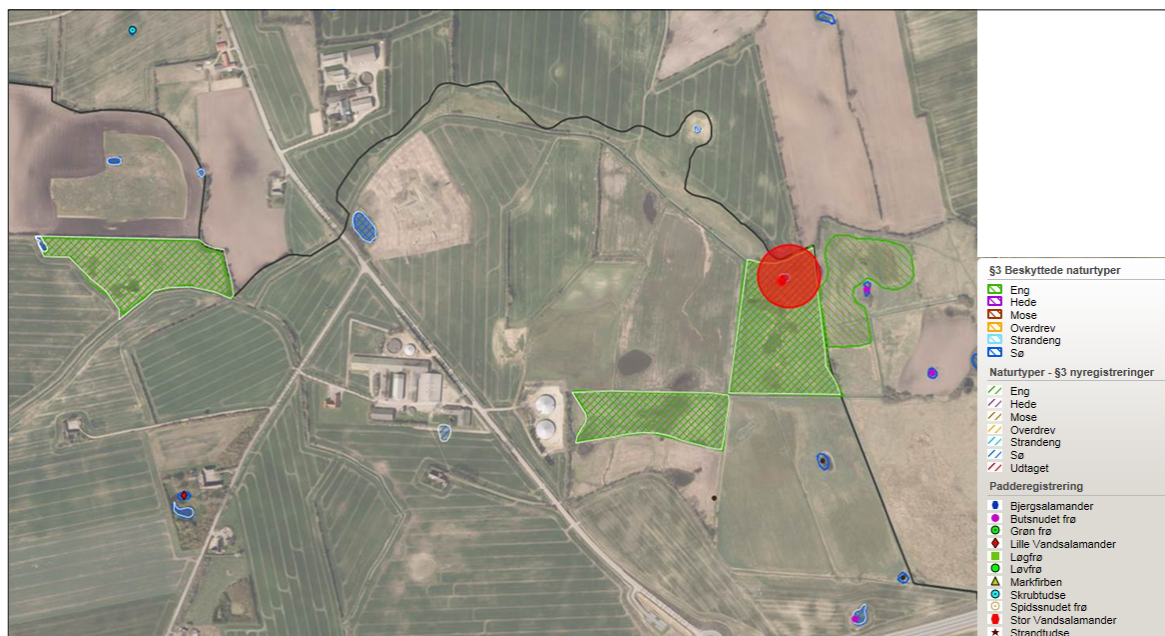
(Biologisk mangfoldighed med særlig vægt på kategori 1- og 2-natur samt bilag IV-arter)

Sønderborg Kommune har foretaget beregninger af ammoniakdepositionen i husdyrgodkendelse.dk. Det er sket i scenarieskema nr. 235454.

Kategori 1- og 2-natur: Totaldepositionen af ammoniak til nærmeste kategori 1- og 2-natur er beregnet til 0,1 kg NH₃-N/ha/år.

Kategori 3-natur: I forhold til kategori 3-natur er den maksimale merdeposition på 0,2 kg NH₃-N/ha/år og totaldepositionen er på 0,3 kg NH₃-N/ha/år til en mose ca. 1,6 km nordvest for husdyrbruget.

Bilag IV arter: Potentielle bilag IV-arter i Sønderborg Kommune er beskrevet under punkt 4.1 i MKR. I figur 10 vises et over Sønderborg Kommunes registreringer af bilag IV-arter.



Figur 10: Kortudsnit over registreret forekomst af bilag IV-arten stor vandsalamander i nærhed af Felstedvej 39. Forekomsten er markeret med rød cirkel.

Sønderborg Kommune oplyser, at der i området er registreret et enkelt fund af stor vandsalamander i vandhullet nordøst for staldanlægget og gyllebeholderne. Der er beregnet en merdeposition på 0,3-0,9 kg NH₃-N/ha/år til punktet i forhold til henholdsvis nudrift og 8 års drift. Kommunen gør opmærksom på, at registreringen ikke nødvendigvis er et udtryk for, at arterne ikke findes i området, men nok nærmere, at det ikke er blevet undersøgt nærmere.

Det vurderes, at potentielle bilag IV-arter primært vil findes i forbindelse med de registrerede § 3 arealer og potentielle ammoniakfølsomme skove. Med merdepositioner på maksimalt 0,2 kg NH₃-N/ha/år på kategori 3-natur og 0,1 kg NH₃-N/ha/år i totaldeposition til kategori 1- og 2-natur vurderes ammoniakdepositionen derfor ikke at kunne medføre tilstandsændringer af kategori 1-, 2- og 3-natur.

Som udgangspunkt er ammoniakdeposition i sig selv ikke skadelig for bilag IV-arter, men hvis ammoniakdepositionen giver anledning til tilgroning af yngle- og levesteder, kan det påvirke arterne negativt.

Reglerne for kategorisering fremgår af nedenstående tabel 18.

Ammoniakfølsom natur	Beskrivelse
Kategori 1	Ammoniakfølsomme Natura 2000-naturtyper uanset størrelse jf. bilag 3 pkt. D i bekendtgørelse om godkendelse og tilladelse m.v. af husdyrbrug hvis de er

	beliggende inden for et Natura 2000 område og er omfattet af udpegningsgrundlaget og kortlagt, samt heder og overdrev inden for et Natura 2000 område som er omfattet af § 3 i NBL ¹ (dvs. større end 2.500 m ²)
Kategori 2	Ammoniakkfølsomme naturtyper som ligger udenfor Natura 2000 område: højmoser, lobeliesøer, heder der i sig selv er større end 10 ha og omfattet af § 3 i NBL og overdrev der i sig selv er større end 2,5 ha og omfattet af § 3 i NBL.
Kategori 3	Ammoniakkfølsomme naturtyper der ikke er omfattet af kategori 1 og 2 og som ligger uden for Natura 2000 område i form af heder, moser og overdrev der er omfattet af § 3 i NBL samt ammoniakkfølsomme skove. For at være ammoniakkfølsom skal skove være større end 0,5 ha og mere end 20 m bred og bevokset med træer, der danner eller inden for et rimeligt tidsrum vil danne en sluttet skov af højstammede træer og <ol style="list-style-type: none"> 1) hvor der har været skov på arealet i lang tid (i størrelsesorden mere end ca. 200 år), så der er tale om gammel »skovjordbund«, 2) hvor skoven er groet frem af sig selv på et naturareal, fx tidligere hede, mose eller overdrev, så jordbunden ikke har været dyrket mark inden for en periode svarende til perioden for gammel »skovjordbund« (dvs. i størrelsesorden mere end ca. 200 år), <u>eller</u> 3) hvor der i skoven er forekomst af naturskovindikerende eller gammelskogsarter, som er medtaget på listen "Arter, der er brugt ved prioritering af naturmæssigt særligt værdifulde skove omfattet af § 25 i lov om skove" og arterne har væsentlig, definerende betydning for skovens naturværdi.
Beskyttede naturtyper der ikke hører under Kategori 1-3, men som efter en konkret vurdering, er ammoniakkfølsomme.	Kan fx være enge, standenge og søer

Tabel 1: Kategorisering af ammoniakkfølsom natur

Naturtyper med fastsat beskyttelsesniveau	Beskyttelsesniveauer
Kategori 1. § 7 stk. 1, nr. 1	Max. totaldeposition afhængig af antal husdyrbrug i nærheden*): 0,2 kg N/ha/år ved > 1 husdyrbrug 0,4 kg N/ha/år ved 1 husdyrbrug 0,7 kg N/ha ved 0 husdyrbrug.
Kategori 2. § 7 stk. 1, nr. 2	Max. totaldeposition på 1,0 kg N/ha pr. år.
Kategori 3.	Kommunen vurderer konkret, om der skal fastsættes vilkår om max. merdeposition, og hvad det nødvendige krav til max. deposition skal være. Kravet må dog ikke være under en max. merdeposition på 1,0 kg N/ha pr. år
* Antallet af husdyrbrug ud over det ansøgte opgøres på følgende måde (kumulationsmodel): Antal husdyrbrug over 15 DE indenfor 200 m + Antal husdyrbrug over 45 DE indenfor 200-300 m + Antal husdyrbrug over 75 DE indenfor 300-500 m + Antal husdyrbrug over 150 DE indenfor 500-1.000 m + Antal husdyrbrug over 500 DE, som påvirker med over 0,3 kg N/ha udover 1000 m +	

Tabel 2: Krav til maksimal ammoniakkdeposition i kategori 1-3.

Tålegrænser for natur fremgår af tabel 3.

¹ Bekendtgørelse af lov om naturbeskyttelse LBK nr 1122 af 03/09/2018

Tabel 2. Empirisk baserede tålegrænser for naturbeskyttelseslovens terrestriske naturtyper samt for klit, løv- og nåleskov baseret på de seneste anbefalinger fra UNECE, 2011.

Naturtype	Tålegrænse	Differentiering
Overdrev	10-25	¹ sure overdrev 10-15, kalkholdige overdrev 15-25
Klit	8-20	grå klit og grøsværklit 8-15, øvrig klit 10-20
Hede	10-20	der kan være klit kortlagt som § 3 hede
Fersk eng	15-25	^{1,2}
Strandeng	30-40	^{1,2}
Mose (og kær)	5-30	højmoser 5-10, hængesæk, tørvelavninger 10-15, fattigkær og hedemoser 10-20, kalkrige moser og væld, rigkær 15-30
Løvskov	10-20	Skovbevoksede tørvemoser 10-15
Nåleskov	10-20	

¹ Bør ikke anvendes for arealer med kulturgræsland / hvor den væsentligste påvirkning er en hidtil lovlig landbrugsmæssig. Dette vil primært gælde engarealer og bør ses over en længere tidsperiode. Intervallet dækker således som udgangspunkt 'naturenge'. Se også note 2.

² Den atmosfæriske afsætning skal ses i sammenhæng med andre tilførsler, fx med overfladenær afstrømning.

Tabel 3: Tålegrænser for terrestriske naturtyper²

Beskyttet areal der ikke hører under kategori 1,2 eller 3: Det nærmeste beskyttede areal, der ikke hører under en kategori, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen, er en eng øst for husdyrbruget. Ved enge og søer, skal det vurderes, om det ansøgte kan bevirke en tilstandsændring af arealerne.

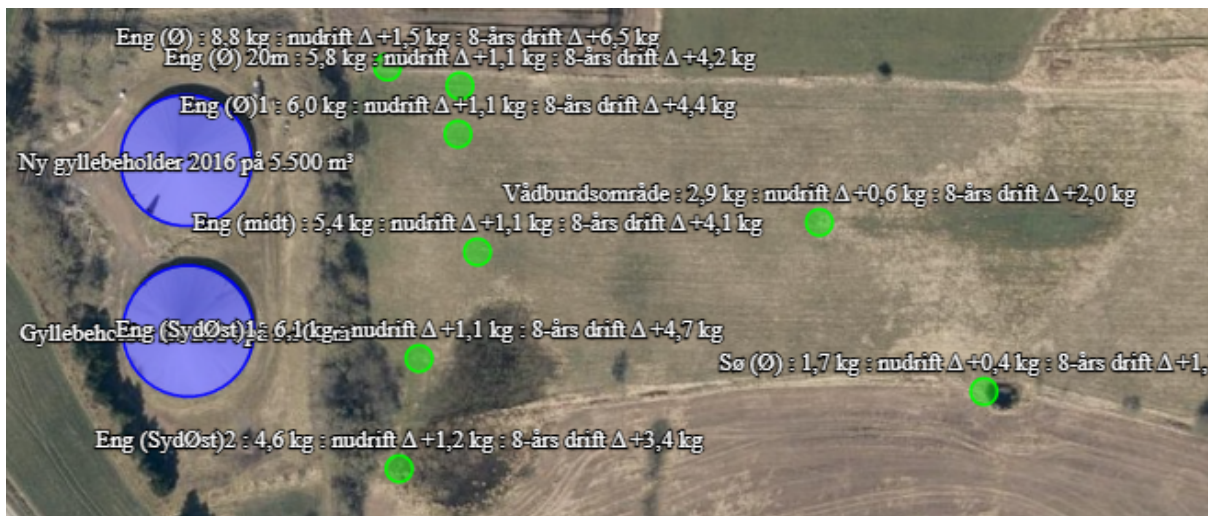
Beregningerne viser, at merdepositionen til nærmeste kant af engen er på 8,8 kg NH₃-N/år/ha, at merdepositionen i forhold til 8-års drift er 6,5 kg NH₃-N/år/ha, mens merdepositionen i forhold til nudrift er på 1,4 kg NH₃-N/år/ha, se figur 11.

Baggrundsdepositionen i Sønderborg Kommune ligger ifølge Institut for Miljøvidenskab, Aarhus Universitet på 19 kg N/ha. Det er et beregnet gennemsnit for 2017-2019.

Engen er generelt domineret af græsser og har botanisk set ikke de store værdier. I midten af engen er der et vådbundsareal. Nogle af arterne fundet i vådbundsarealet er "positivarter" i registreringsskemaet for fersk eng. Arterne er dog almindeligt forekommende på fugtig bund. Et mindre område ved den sydvestlige kant af engen er med tiden blevet vådere, og indeholder enkelte typiske vådbundsarter, men ingen "positivarter". I de græsdominerede tørrere arealer før og efter vådbundsarealet er der efter feltskemaet flere "problemarter". Totaldepositionen til vådbundsarealet er på 2,9 kg N/ha/år.

Med en maksimal totaldeposition til engen på 8,8 kg NH₃-N/år/ha og en baggrundsdeposition på 19 kg NH₃-N/år/ha ligger den samlede depositionen på 27,8 kg N/ha/år. Den empiriske tålegrænse for fersk eng er på 20-25 kg N/ha/år. Det er kun en mindre del af engen, hvor totaldepositionen er over 6 kg N/ha/år og derved over den empiriske øvre tålegrænse (25 kg N/ha/år).

² http://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Notater_2018/Opdatering_empirisk_baserede_taalegraenser.pdf



Figur 11: Kortudsnit over nærmeste naturpunkter i nærhed til Felstedvej 39.

Engen er rektangulær og er ca. 300 m lang og ca. 75-100 m bred og på tre sider omgivet af dyrkede marker og på den fjerde side støder den op til de to store gyllebeholdere på husdyrbruget. Engen vil derfor være påvirket af gødsningen af de tilstødende arealer samt en relativ høj baggrundsdeposition.

Ud fra følgende parametre: engens samlede naturtilstand og påvirkningen af kvælstof fra luft og tilstødende dyrkede arealer, vurderer Sønderborg Kommune, at engen på baggrund af den nærværende ansøgning ikke vil ændre tilstand. Derudover begrænser området, hvor den samlede kvælstofdeposition overstiger den empiriske tålegrænse, sig til ca. 330 m². Engen er samlet ca. 2,5 ha. Arealet har været omlagt i 2015, men Sønderborg Kommune vurderer, at det kun gælder de tørrere arealer, hvorfor udviklingen af artssammensætningen i vådbundsarealet ikke har været begrænset heraf.

11.3. Påvirkning af jord, grundvand og overfladevand (pkt. 3)

Der sker ingen ændringer af tagvandsafledning i forhold til det allerede godkendte, idet der ikke kommer nye tagarealer.

Der er etableret et bassin ved den nordvestligste del af smågrisestalden. Dette bassin skal have en nedsivningstilladelse.

Ønskes der tilkobling til overfladevandssystem, skal der være givet en udledningstilladelse hos kommunen inden tilkobling. Sønderborg Kommune vurderer, på baggrund af, at det af ansøger er oplyst, at alle tagnedløb udledes direkte på jorden, at den ansøgte ændring i eksisterende stalde, ny karantænestald og opførsel af en ny kornsilo ikke indebærer væsentlig virkning på jordarealer, jordbund eller vandforekomster.

11.4. Øvrige emissioner og gener (pkt.4)

Lugt for omboende

Beregningerne i husdyrgodkendelse.dk viser, at alle geneafstande er overholdt.

Nærmeste lugtberegningsspunkter er udpeget i skema 229843 i husdyrgodkendelse.dk. Ansøger har købt Gråstenvej 62, hvorfor denne ikke længere fremgår som nabobeboelse. På den baggrund er der ikke længere krav om de lugtreducerende tiltag som indgik i § 16a miljøgodkendelsen fra 2019.

I forhold til samlet bebyggelse, som udløses af Hellinghøjvej 3, er der kumulation i forhold til lugt, idet husdyrbruget Hellinghøjvej 5 vurderes at ligge indenfor 300 m samt til at have en ammoniakemission på mere end 750 kg NH₃-N pr. år.

Husdyrbruget Hellinghøjvej 6 vurderes at ligge længere end 300 m fra samlet bebyggelse, idet afstanden skal udmåles fra samlet bebyggelse til centrum af husdyrbruget Hellinghøjvej 6.

Det vurderes, at der ikke er kumulation i forhold til nærmeste naboer eller de udpegede byzoner, idet der ikke ligger husdyrbrug med en ammoniakemission på mere end 750 kg NH₃-N pr. år inden for henholdsvis 100 m fra enkeltbeboelser uden landbrugspligt eller 300 m fra byzone og sommerhusområde.

Lys

Det overvejes at opsætte pyntebelysning på sydgavlen af den nye karantænestald. Lamperne vil blive med nedadrettet lyskegle, som kun vil oplyse nærområdet.

Belysningen er fortsat enten styret af bevægelses- eller skumringssensorer.

Det vurderes, at belysning ikke vil påvirke nærmeste naboer væsentligt, grundet afstanden til naboerne og at den udvendige belysning er mindre lamper.

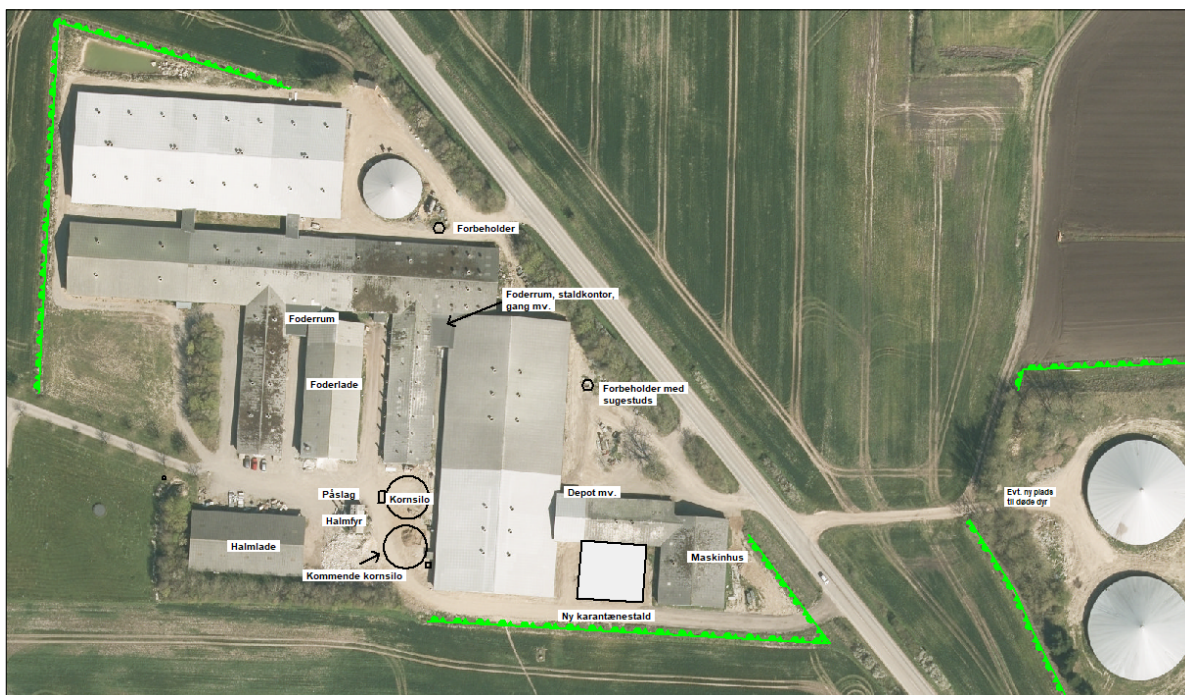
Støv

Støv vil primært forekomme i forbindelse med markdriften i meget tørre perioder, hvor evt. jord på veje kan hvirvles op. Der vil blive fejlet efter udkørsel af husdyrgødning mv., når der er behov for det. Det vurderes, at der ingen støvgener er for naboer i forbindelse med håndteringen af foder, når foderet håndteres i foderladen.

Sønderborg Kommune vurderer, at der praktiseres BAT på støvemissioner, idet foder til staldene ledes gennem lukket rørsystem.

Støj

De største støjgener vil forekomme i forbindelse med ventilation samt transport af dyr, foder og gylle. Aftipning af foder sker i korngrav i foderladen og i påslaget ved den nye kornsilo. Der er etableret kornelevator og kæderedler til transport af korn mellem silo og foderlade, se oversigt over ejendommen i figur 12.



Figur 12: Oversigt over ejendommen

Ventilationsanlægget er løbende renoveret. Der er derfor generelt tale om nyere og støjsvage ventilatorer. Når ventilationen på løbestalden (2) skiftes ud, vil al ventilation være fra 2004 eller yngre. Transporter forbi naboer vil kunne høres, men adskiller sig ikke fra anden vejtransport.

Sønderborg Kommune vurderer, at der praktiseres BAT på støjgener ved at lade de mest støjende aktiviteter foregå som beskrevet ovenfor.

Godt landmandskab

Sønderborg Kommune vurderer, at BAT på godt landmandskab og miljøledelse opnås ved at have en nødfremgangsmåde ved uheld (opdateret beredskabsplan) og dagligt opsyn med stald-, opbevarings- og foderanlæg.

Døde dyr

Døde dyr placeres pt. ved fortanken ved den lille gyllebeholder på 1.200 m³. Det er muligt, at pladsen flyttes over til de to gyllebeholdere på modsatte side af Felstedvej. De døde søer lægges på spalter og er overdækket med en kadaverkap. Smågrisene opbevares i plastcontainer i kølecontainer indtil afhentning. DAKA afhenter ca. to gange om ugen. Dyr til afhentning tilmeldes via app på mobiltelefonen.

Sønderborg Kommune vurderer, at opbevaring af døde dyr opfylder BAT ved, at pladsen er etableret med spalter i bunden og afskærmning i form af beplantning for at skærme mod solen.

Skadedyr

Skadedyr bekæmpes efter gældende retningslinjer. På grund af afstanden til nærmeste naboer, samlet bebyggelse og byzone vurderes det, at der ikke vil være væsentlige gener i form af skadedyr.

Sønderborg kommune vurderer, at der ikke er risiko for gener fra skadedyr eller menneskers sundhed.

Transporter

Al transport i forbindelse med husdyrbruget sker via de tre overkørsler til Felstedvej. Indkørslen fra Kværsløkke benyttes kun til stuehuset.

Tunge transporter sker primært i tidsrummet 06.00-19.00. Pt. afhenter og leverer biogasanlægget dog gylle i nattetimerne. Herudover transporteres indkøbt foder, levende dyr, døde dyr og dagrenovation med lastbiler.

Herudover er der kørsel med personbiler. Antallet af personbiltransporter i forbindelse med husdyrbruget skønnes at være ca. 5 gange dagligt, se tabel 4.

Transporter	Nudrift antal/år	Ansøgt drift antal/år
Tilskudsfoder (lastbil, kapacitet ca. 30 tons)	ca. 36	ca. 52
Indkørsel af korn (traktor og vogn eller lastbil – kapacitet 15-40 tons)	ca. 50	ca. 100
Dieselolie (lastbil)	ca. 6	ca. 6
Afhentning af smågrise (Lastbil – kapacitet til ca. 750 stk.)	ca. 52	ca. 130
Levering af slagtedyr (lastbil, kapacitet afhænger af hvilket køretøj der afhentes)	ca. 52	ca. 52
Afhentning af døde dyr (lastbil)	ca. 104	ca. 104
Diverse sækkevarer (mælk, pakker, såsæd mv.) (lastbil)	ca. 104	ca. 104
Gylle til biogasanlæg (lastbil, kapacitet til 40 tons)	ca. 312	ca. 520
Udkørsel af gylle (traktor og gyllevogn, kapacitet til 25 tons)	ca. 500	ca. 600*
Kørsel med affald (lastbil (dagrenovation))	26	26
Maksimalt i alt	ca. 1242	ca. 1.694

Tabel 4: Transporter

* En del af gyllen opbevares på anden ejendom.

Herudover er der kørsel i forbindelse med markarbejde. Transport til og fra husdyrbruget sker ad Felstedvej.

Der ligger ingen nabobeboelse i umiddelbar nærhed til husdyrbrugets indkørsel og transportveje. Husdyrbrugets beliggenhed samt beplantningen rundt om bevirker, at der ingen naboer er, der umiddelbart vil blive generet af transporterne til og fra husdyrbruget.

Antal af transporter der vedrører transport af foder(korn), svin og gylle stiger. Stigningen skyldes, at produktionen øges fra 1.600 årssøer, 48.000 smågrise og 3.040 polte til ca. 2.300 årssøer, 73.120 smågris og 3.120 polte med denne godkendelse.

Samlet vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at afstanden til nabobeboelser og de beskrevne tiltag for begrænsning af gener og emissioner, er tilstrækkelige til at der ikke vil forekomme væsentlige gener for omgivelserne, selvom antallet af transportere stiger.

11.5. Etableringer, udvidelser og ændringer af husdyrbruget inden for de seneste 8 år (stk. 2)

8 års drift på ansøgningstidspunkt 2018 skema nr. 235496

Den gældende produktionstilladelse 8 år inden ansøgningen i 2018 var en § 12 stk. 2 miljøgodkendelse efter husdyrbrugloven fra 29. juni 2012 til 1.600 årssøer med 30 smågrise pr. årssø til 7,4 kg, 42.000 smågrise 7,4-32 kg, 3.040 slagtesvin/polte 32-107 kg. Endvidere er der meddelt tillægsgodkendelser til at øge antallet af smågrise til 48.000 smågrise 7,4-32 kg samt at ændre placeringen af gyllebeholdere. Tillæggene er meddelt 30. juni 2014 og 15. august 2016.

Tillægsgodkendelserne omhandlede etablering af nye smågrisestalde, drægtighedsstalde og gyllebeholdere samt ændringer i eksisterende stalde. Godkendelserne er udnyttet og ammoniakemissionen fremgår af tabel 5

Beregnet nudrift på ansøgningstidspunktet i 2018 skema nr. 235496

Den 4. april 2019 meddelte Sønderborg Kommune en § 16a, stk. 2 miljøgodkendelse til husdyrbruget til fri produktion i stalde samt for at kunne ændre anvendelsen af stalde i forhold til det godkendte i 2012, 2014 og 2016. Med denne godkendelse forventes produktionen at stige til ca. 2.300 årssøer, 73.120 smågrise og 3.120 polte.

I forbindelsen med den oprindelige godkendelse fra 2012 indgik det i godkendelsen, at "Løbeafdeling (2)" skulle have været taget ud af brug, når godkendelsen blev endeligt udnyttet (etape 2). Stalden har hele tiden været i brug til individuelt opstaldede søer, også efter etape 2. Med denne godkendelse indsættes stalden som et nyt staldanlæg, så den fremover kan benyttes til løsgående søer.

Herudover var der andre ændringer i forhold til det godkendte, idet en farestald 3c med forholdsvis små farestier skulle ændres til poltestald, se figur 6 afsnit 1. Det har dog vist sig, at stalden kan bruges til førstegangsfarende søer, hvorfor ændringen ikke ønskes gennemført. Stalden godkendes derfor som eksisterende stald, idet der ikke er sket ændringer i driften i forhold til § 12 miljøgodkendelsen fra 2012.

§ 16a miljøgodkendelsen fra 2019 gav mulighed for at udvide karantænestalden i det eksisterende maskinhus/lade tættest på Felstedvej. Denne udvidelse er aldrig blevet gennemført.

I godkendelsen var endvidere 2 stk. Sukup siloer. Den ene Sukup kornsilo på ca. 1.000 tons er etableret i 2020. Den anden silo og påslaget ønskes der fortsat at være mulighed for at etablere.

16. marts 2021 er der meddelt et tillæg til § 16a miljøgodkendelsen af 04. april 2019 med godkendelse til at ændre på placering og størrelse af en allerede godkendt karantænestald med et produktionsareal på 369 m². Under sagsbehandlingen har ansøger købt naboejendommen Gråstenvej 62, hvilket har ført til, at der ikke længere er behov for at benytte gyllekølingsanlægget som lugtreducerende tiltag.

Da denne godkendelse (skema nr. 229843) samler både godkendelsen fra 2019 og tillægget fra 2020 er produktionsarealet 9.515 m² i både nudrift og ansøgt drift.

Aktuel nudrift i forhold til godkendelsestidspunktet i 2022, scenarieskema nr. 235496

For at vise, hvad der reelt er sket af ændringer på husdyrbruget de sidste 8 år, har kommunen oprettet en scenarieberegning, der viser den reelle merpåvirkning 8 år tilbage i forhold til genbehandlingen i 2022, se tabel 5. I dette scenarie fremgår farestald 20 og drægtighedsstald 21a i nudrift, da de set fra denne godkendelses afgørelsestidspunkt, var en del af den aktuelle lovlige nudrift. I staldene 20 og 21a er der indtastet 14,5 % gyllekøling i 8 års drift og nudrift og 19,5 % i ansøgt drift.

Skema nr. 229843 Skema for genbehandling (2018)	Ansøgning fornyet behandling 2018	Merbelastning fra nudrift til ansøgt drift
Ansøgt drift	8.454,7 kg NH ₃ -N/år	2244,5kg NH ₃ -N/år
Nudrift	5158,8 kg NH ₃ -N/år	
Skema nr. 235496 Aktuel nudrift	Scenarie Stald 20 og 21a som nudrift med 14,5 % køling i nudrift 19,5 % i ansøgt drift	355,3 kg NH ₃ -N/år
Ansøgt drift	8.454,7 kg NH ₃ -N/år	
Nudrift	8.099,4 kg NH ₃ -N/år	

Tabel 5: Ammoniakemission fra husdyrbruget (kg NH₃-N/år) i ansøgningsskema nr. 229843 for genbehandlingen og scenariet for den aktuelle nudrift skema nr. 235496

Samlet vurdering

Ud fra tabel 5 ses det, at den beregnede merbelastning i ansøgningsskemaet 229843 fra nudrift til ansøgt drift er på 2.244,5kg NH₃-N/år. Det skal dog nævnes, at både stald 21a og stald 20 er blevet lovligt opført for mere end 8 år siden, og derfor teknisk set er en del af den aktuelle lovlige nudrift. Det betyder, at den reelle merpåvirkning, set fra denne miljøgodkendelses afgørelsestidspunkt og 8 år tilbage, er på 355,3 kg NH₃-N/år. Det er dog beregningen i skema nr. 229843 som der indgår i samtlige vurderinger i denne godkendelse, da denne godkendelse samler samtlige godkendelser der

er meddelt fra 2019 til 2022, samt lovliggør den fortsatte drift af løbeafdeling (2). Der er ligeledes foretaget en genberegning af BAT-kravet se afsnit 12.1.

11.6. Vurdering af erhvervmæssig nødvendighed

Sønderborg Kommune vurderer, at miljøgodkendelse til at udnytte eksisterende staldes produktionsarealer, opførelse af en ny karantænestald og opførelse af en kornsilo til opbevaring af husdyrbrugets høst anses at være erhvervmæssigt nødvendig for bedriften.

12) Indretning og drift, § 35 (pkt. 1-7)

12.1. Anvendelse af BAT (pkt. 1)

Ansøgers oplysninger vedr. BAT i forbindelse med klagenævnets hjemvisning

Drægtighedsstalden i etape 2 og de sidste to sektioner af smågrisestalden stod færdige i forsommeren 2019. Med en miljøgodkendelse, der blev meddelt 29. juni 2012 og forlænget til udnyttelsesfrist på i alt 6 år, er der først indsat dyr ca. 7 år efter miljøgodkendelsens meddelelse.

Ud fra den betragtning skulle forlængelsen af drægtighedsstalden og de sidste to sektioner have været vist som nye stalde i ansøgningen fra 2018.

I forhold til karantænestalden blev den ansøgte ændring ikke gennemført, da der i stedet blev godkendt en ny poltestald i tillægget fra 2021.

Ansøger mener, at man kan diskutere, om hele denne løbestald (3) skal vises som en ny stald.

Kommunens kommentarer til ovenstående

Det er korrekt, at stalden blev ansøgt og taget ud af brug i forbindelse med miljøgodkendelsen fra 2012, men godkendelsen nåede aldrig at blive fuldt gennemført inden for 6 år, hvorfor stalden, da den nye miljøgodkendelse blev ansøgt d. 6. oktober 2018 ikke var taget ud af drift endnu. På dette tidspunkt var ny drægtighedsstald (21), ny farestald (20), og 6 ud af 8 sektioner af smågrisestald (19) etableret og taget i brug, mens ny drægtighedsstald i etape 2 (21a) og de 2 sidste sektioner af smågrisestald (19) endnu ikke var taget i brug. Godkendelsen var således kun delvist udnyttet.

Ansøgers oplysninger vedr. BAT i forbindelse med klagenævnets hjemvisning

Kommunen har i forbindelse med ansøgningen i 2018 ikke problematiseret den fortsatte brug af løbestalden, og vi redegjorde for den faktiske anvendelse og ændringerne i løbestalden (ikke gennemgribende renovering i form af udskiftning af ikke-bærende vægadskilletter). Jeg kan se, at der i ansøgningskemaet er angivet 0 m² i nudrift, men som jeg husker det, var det fordi, at stalden var ansøgt taget ud af brug, hvilket så var den "lovlige drift". I opgørelsen af produktionsarealer, har vi redegjort for, at der i 8 års drift og ansøgt drift reelt var produktion på 97 m² og 300 m² i stalden, og at dette som følge af inventarændringer blev udvidet til 527 m² i ansøgt drift.

Ansøger mener, at det kun er udvidelsen på de 130 m², der skal angives som nye, idet kommunen har accepteret den fortsatte drift i overgangsperioden mens udvidelsen stod på, og stalden derfor aldrig har været taget ud af drift.

BAT er en fællesbetegnelse for teknik, som kan begrænse forurening fra stalde eller lager. Teknik, der har opnået betegnelsen BAT, er også vurderet med hensyn til miljø, økonomi (hvis nybyggeri) og dyrevelfærd.

Kommunens vurdering af ansøgers oplysninger

Det er kommunens vurdering, at den første del af smågrisestald (19), som er opført i 2018, er lovligt opført, da denne var en del af etape 2 i godkendelsen fra 29. juni 2012.

Etape 2 havde en udnyttelsesfrist på 6 år (oprindeligt 5 år – men pga. ændret lovgivning er dette udvidet til 6 år). Den sidste del af smågrisestald (19) skal anføres som ny, da denne ikke var bygget før 2019.

Med hensyn til om det kan godtages, at det udelukkende er de 130 m² af løbeafdelingen der skal indtastes som ny, er kommunen uenig. Kommunen skal forholde sig til den lovlige nudrift i godkendelsen fra 2018, hvor stalden skulle have været taget ud af drift. Kommunen har i forbindelse med godkendelsen i 2018 begået en fejl og på daværende tidspunkt accepteret stalden som en del af den lovlige drift.

Stalden skal derfor som nævnet påpeget, indgå som "Ny" for hele arealet.

Kommunen erkender, at der ved tilsyn ikke er påpeget problemer med den fortsatte drift. Dette har ligeledes været en fejl fra kommunens side, hvilket der, efter nævnets afgørelse om hjemvisning, bliver rettet op på med denne godkendelse.

Beskrivelse af BAT

For at leve op til BAT med henblik på ammoniakreduktion benyttes der gyllekøling og teltoverdækninger.

Gyllekøling er optaget på Miljøstyrelsens teknologiliste og ammoniakreduktionseffekten beregnes ud fra formlerne $0,85 \cdot x - 0,004x^2$ for stalde med rørudslusning og $1,66 \cdot x - 0,02 \cdot x^2$ for stalde med linespil, hvor $x = W/m^2$, 22,1 w/m² ved 19,5 %. Ammoniakreduktionseffekten fastsat ved vilkår i den gældende miljøgodkendelse er derfor omregnet til de reelle ammoniakreduktionseffekter jf. Miljøstyrelsens vejledning (Helpdesksvar af 16. april 2020).

Gyllekølingsanlægget blev i 2019 dimensioneret til 15,1 W/m². Dette omregnes til en ammoniakreduktionseffekt på 14,5 %, der er indtastet i nudrift i skema 229843. For at leve op til BAT etableres gyllekøling i den nye karantænestald og gyllekølingseffekten øges til 19,5 % ammoniakreduktionseffekt.

Ud fra figur 13 er effekten af køleanlægget, vilkår 16 beregnet.

Beregninger af progressive BAT krav opnåelig ved anvendelse af BAT for produktioner i nye stalde		
BAT-husdyrtype	Areal (m ²)	Beregnet BAT krav (kg NH ₃ -N / (m ² · år))
Slagtesvin	369	Arealet er lig med eller under 1300 m ² . BAT kravet er fastlagt til 1,62 kg NH ₃ -N / (m ² · år)
Arealet er mellem 1900 m ² og 5700 m ² . BAT kravet er beregnet til 0,87 kg NH ₃ -N / (m ² · år) Følgende formel er anvendt i beregningen:		
Søer, gølle og drægtige	1904	$NH_3EGV1 - \frac{NH_3EGV1 - NH_3EGV2}{Areal2 - Areal1} \times (Areal - Areal1) \rightarrow 0,87 - \frac{0,87 - 0,70}{5700 - 1900} \times (1904 - 1900) = 0,87$

Figur 13: Beregning af køleeffekt på gyllekølingsanlæg

I den eksisterende miljøgodkendelse var der også vilkår om foderkorrektion. Foderkorrektioner indgår ikke længere i emissionsberegninger i miljøgodkendelser meddelt efter ændringen af husdyrbrugloven pr. 01. august 2017. Ansøger vil generelt bestræbe sig på at benytte så få foderenheder og så lavt et råprotein- og fosforindhold som muligt. For tiden benyttes tre vådfoderblandinger til søer, seks vådfoderblandinger til smågrisene og en tørfoderblanding til polte/slagtesvin. Foderblandingerne indeholder tilpassede mængder aminosyrer og højtfordøjelige uorganiske foderfosfater. De mange foderblandinger er BAT, som sikre en fasefodring hvor svinene ikke overforsynes med næringsstoffer.

Husdyrgodkendelse.dk kan ikke beregne BAT-niveauet korrekt, hvis der har været krav om virkemidler i 8-års drift eller nudrift. Der er derfor lavet en manuel beregning for staldene. Der er fremsendt en manuel beregning af BAT-niveauet i form af regneark, og beregningen er endvidere indsat som tabel 6.

Der er indsat 527 m² som "ny" i Løbeafdeling (2), Smågriseald (19) (etape 2, sidste del) og en gyllekølingseffekt på 19,5 %.

Beregnet efter klagenævnsafgørelsens anvisning om hvad der er nyt:									
Stald	Nyt		Areal	Emission	Emission ny stald	BAT-krav pr. m ²	BAT krav pr. stald	Teknologi	Faktisk emission
Smågriseald (19)		Smågrise. Toklimastald, delvis spaltegulv	1913	0,56	0,58	0,48	915,9	Gyllekøling	862,4
Smågriseald (19) sidste del	x	Smågrise. Toklimastald, delvis spaltegulv	637	0,56	0,58	0,58	369,5	Gyllekøling	287,2
Farestald (3a)		Søer, diegivende. Kassestier, delvis spaltegulv	493	0,66	0,59	0,66	325,4	Ingen	325,4
Drægtighedsstald (21)		Søer, gølle og drægtige. Løsgående, delvis spaltegulv	1756	1,2	0,87	1,03	1801,7	Gyllekøling	1696,3
Poltestald (5)		Slagtesvin. Delvist spaltegulv, 50 - 75 % fast gulv	490	1,4	1,62	1,4	686,0	Ingen	686,0
Løbeafdeling (2)	x	Søer, gølle og drægtige. Løsgående, delvis spaltegulv	397	1,2	0,87	0,87	345,4	Ingen	476,4
Løbeafdeling (2)	x	Søer, gølle og drægtige. Løsgående, delvis spaltegulv	130	1,2	0,87	0,87	113,1	Ingen	156,0
Poltestald (6)		Slagtesvin. Delvist spaltegulv, 25 - 49 % fast gulv	292	1,9	1,62	1,9	554,8	Ingen	554,8
Farestald (20)		Søer, diegivende. Kassestier, delvis spaltegulv	573	0,66	0,59	0,56	323,3	Gyllekøling	304,4
Drægtighedsstald etape 2 (21a)	x	Søer, gølle og drægtige. Løsgående, delvis spaltegulv	1377	1,2	0,87	0,87	1198,0	Gyllekøling	1330,2
Farestald (3c)		Søer, diegivende. Kassestier, delvis spaltegulv	292	0,66	0,59	0,66	192,7	Ingen	192,7
Farestald med 36 stier uden køling		Søer, diegivende. Kassestier, delvis spaltegulv	148	0,66	0,59	0,66	97,7	Ingen	97,7
Karantænestald		Slagtesvin. Delvist spaltegulv, 50 - 75 % fast gulv	130	1,4	1,62	1,4	182,0	Ingen	182,0
Farestald med 54 stier med køling		Søer, diegivende. Kassestier, delvis spaltegulv	222	0,66	0,59	0,56	125,3	Gyllekøling	117,9
Farestald med 72 stier med køling		Søer, diegivende. Kassestier, delvis spaltegulv	296	0,66	0,59	0,56	167,0	Gyllekøling	157,3
Ny karantænestald	x	Slagtesvin. Delvist spaltegulv, 25 - 49 % fast gulv	369	1,9	1,62	1,62	597,8	Gyllekøling	564,4
			9515				7995,6		7991,0
Krav til gyllekølingsprocent		0,145							
Ny gyllekølingsprocent		0,195							

Ammoniakreduktionseffekten i nudrift er omregnet fra 16,3 % til 14,5 % jf.: <https://husdyrvejledning.mst.dk/helpdesk/helpdesk-svar/revurdering/vilkaar-om-gyllekoelings-effekt-ved-revurdering/>

Tabel 6: Tabel med oplysninger om forudsætning for BAT-beregning (ny eller eksisterende stald).

Det samlede BAT-krav for stalde og lagre er i husdyrgodkendelse.dk beregnet til 8.495 kg NH₃-N/år, og ammoniakemissionen er på 8.455 kg NH₃-N/år. Dermed er det vejledende emissionsniveau overholdt med 4 kg NH₃-N/år, se figur 14.

Version: 2.3

Dato: 28.05 2021

Initialer: ANTN

Samlet BAT beregning			
	Stalde	Lagre	Total
Samlet BAT krav (kg NH ₃ -N /år)	7995	464	8459
Faktisk emission (kg NH ₃ -N /år)	7991	464	8455
Forskel (kg NH ₃ -N /år)	-	-	4
Vejledende BAT Overholdt?	-	-	Ja

Figur 14: BAT-beregning skema nr. 229843

BAT-beregningerne viser, at BAT-kravet med hensyn til ammoniak overholdes ved anvendelse af gyllekøling med 19,5 % ammoniakreduktionseffekt i de eksisterende stalde med gyllekøling samt i den nye karantænestald.

Kommunens vurdering

Det er vurderet, at den sidste del af smågrisestald (19) etape 2 er opført efter udnyttelsesfristen for godkendelsen fra 2012, og skal derfor indgå i BAT-beregningen som "Ny" sammen med hele Løbeafdeling (2), da denne stald har været taget ud af drift i godkendelsen fra 2012. Kommunen har forholdt sig til den lovligt etablerede nudrift, hvor stalden var taget ud af drift.

Kommunen vurderer, at de beskrevne BAT-tiltag opfylder kravet i § 35. Der stilles vilkår til gyllekøling – vilkår 15-19.

Kommunen vurderer ud fra ovenstående, at det indtastede i tabel 6 er korrekt og beregningerne viser, at husdyrbruget lever op til BAT, når der anvendes gyllekøling med 19,5 %.

12.2. Udnyttelse af energi- og råvareforbruget (pkt. 2)

IE-husdyrbrug skal overholde særreglerne i kapitel 17 og dermed §§ 46 og 47, som er generel lovgivning (se afsnit 13.4). Paragrafferne 46 og 47 omhandler fodringskrav og energieffektiv belysning. Der stilles vilkår derfor ikke vilkår til fodring og energieffektiv belysning i godkendelsen.

I forhold til vandforbrug er det et krav jf. § 36, pkt. 9, at der stilles vilkår om tilrettelæggelse af husdyrbruget og driften heraf, så vandforbruget minimeres mest muligt (se afsnit 13.6).

Forbrug af energi

Der anvendes primært el til ventilation, belysning, varmelamper, gyllepumper, drift af foderanlæg og gyllekølingsanlæg, øvrige elektriske maskiner samt forbrug i stuehuset.

Alle staldbygninger er isolerede. Hvis der skal ske udtørring af stalde efter vask sker dette via varmesystemet.

Den nye karantænestald har ventilationsanlæg med lavenergimotorer og temperaturstyring, der er installeret belysning i form af LED-rør samt gyllekøling.

Der sker ingen korntørring i nudrift. Den nye kornsilo indrettes så kornet kan beluftes og evt. tørres. Det vil blive undersøgt om overskudsvarme fra gyllekølingen kan benyttes hertil. Forbrug af energi fremgår af tabel 7.

Type	Forbrug 2017	Forbrug ansøgt (2021)
El	ca. 675.000 kWh	1.200.000 kWh
Dieselolie	ca. 35.000 L	ca. 50.000 L

Tabel 7: Forbrug af energi og dieselolie

Opvarmning af stuehus og de fleste af staldene sker vha. overskudsvarme fra gyllekølingen. Løbeafdeling (2), Poltestald (6) og Drægtighedsstald (21) kan ikke opvarmes. I de øvrige stalde er der gulvvarme eller ribberør (klimastalden).

Vand benyttes primært til drikkevand til dyrene, vask af stalde, overbrusning af dyr, sanitære forhold samt forbrug i boligen. I alle stalde er der enten drikkeventiler over fodertrug eller drikkekopper, hvorfor der er begrænset drikkevandsspild. Staldene bliver sat i blød inden vask. I stalde med overbrusningsanlæg benyttes disse også til iblødsætning. Iblødsætningen reducerer det efterfølgende forbrug af rengøringsvand og stalde vaskes med højtryksrensere, hvilket også er vand- og ressourcebesparende. Vask sker med koldt eller varmt vand (opvarmet vha. genvundet varme fra gyllekøling).

Forbrug af vand

Forbrug af vand fremgår af tabel 8.

Vand	Forbrug 2017	Forbrug ansøgt
I alt	18.211 m ³	ca. 33.000 m ³

Tabel 8: Forbrug af vand.

Staldanlægget og stuehuset forsynes med vand fra eget vandværk (boring DGU-arkivnr. 169.1036). Der er ingen markvandingstilladelser i forbindelse med bedriftens arealer. Der stilles vilkår til installation af vandur på boringen så forbruget kan registreres, vilkår 12.

Der er kun én måler på vandboringen. Vandforbruget opgøres derfor samlet. Forbruget dækker drikkevand, vaskevand, vand til overbrusning, vand til marksprøjtning og forbrug i stuehuset.

Forbruget efter udvidelsen er skønnet ud fra, at dyreholdet i 2017 har været på 1.270 årssøer med smågrise og polte, og at det maksimale dyrehold er 2.300 årssøer

Der er i forbindelse med ansøgningen om indvindingstilladelse for den nye boring ansøgt om et forbrug på 23.000 m³ beregnet på baggrund af 1.600 årssøer. Da der nu ansøges om 2.300 årssøer, vil der blive indsendt ansøgning om at få lov til at øge indvindingen til 33.000 m³.

Vask af maskiner sker på vaskeplads på Avntoftvej 9.

Den gamle boring ønskes fortsat benyttet til at fylde marksprøjte.

I følge normtal fra Håndbog til driftsplanlægning 2015 fra SEGES er der et forbrug på ca. 6.200 liter vand pr. årssø, ca. 143 liter pr. produceret smågris og ca. 560 l pr. produceret slagtesvin. Dette giver ca. 25.420 m³ for 2.300 årssøer, 73.120 smågrise og 3.120 polte/slagtesvin.

Erfaringsmæssigt er forbruget i sostalde en del højere, sandsynligvis pga. stor fokus på effektiv rengøring.

Der føres ikke løbende journal over energi- og vandforbrug. El-forbruget kan følges på nettet og vandforbruget aflæses årligt i forbindelse med indrapporteringen af de oppumpede mængder og forbruget opgøres årligt i forbindelse med regnskabet.

Forbrug af råvarer

Med hensyn til råvarer (foderhjælpemidler mv.) benyttes ikke mere, end der er behov for. Som beskrevet vil ansøger bestræbe sig på at benytte så få foderenheder og så lavt et råprotein- og fosforindhold som muligt. Der fasefodres både ved søer og smågrise.

Kommunens vurdering

Kommunen vurderer, at BAT overholdes i forhold til energiforbruget bl.a. ved, at den nye karantænestald er etableret med ventilationsanlæg med lavenergimotorer og temperaturstyring, der er installeret belysning i form af LED-rør samt gyllekøling.

BAT på vandforbruget gennemføres ved, at der er installeret vandbesparende drikkevandssystemer, stalde sættes i blød forud for vask og der sker daglig inspektion af drikkevandssystemet for lækager med efterfølgende igangsætning af reparation.

BAT med hensyn til råvarer (foder, vand, hjælpermidler mv.) benyttes der ikke mere af, end der er behov for. Der fasefodres på husdyrbruget.

12.3. Substituering af særligt skadelige eller betænkelige stoffer (pkt. 3)

Kommunens vurdering

Idet landbrug kun anvender godkendte produkter og kemikalier, er det kommunens vurdering, at husdyrbruget ikke anvender skadelige stoffer der udsætter befolkningen for sundhedsfare hverken i eller ud over landets grænser.

12.4. Optimerede produktionsprocesser (pkt. 4)

Husdyrbruget oplyser i tidligere indsendt ansøgningsmateriale fra 2018 at:

- I løbet af dagen bliver dyr, anlæg, installationer og materiel holdt under opsyn
- Slidte dele repareres eller udskiftes løbende
- Der registreres dyr i CHR
- Gyllepumpningen overvåges og der tjekkes først om der er plads i gyllebeholderne

- Der er sundhedsrådgivning af besætningen
- Der føres journal over antal dyr bortskaffet til DAKA og antal dyr til slagtning
- Der føres journal over medicinforbrug
- Indlægssedler for indkøbt foder gemmes. Der udarbejdes foderplaner, og forbruget af foder registreres.
- Opgørelse over ressourceforbruget (brændstof, el, vand og foder) registreres årligt
- Der gennemføres 5-års kontrol af el-installationerne af autoriseret el-installatør
- Der udføres årlig kontrol af slukningsudstyr
- Der udarbejdes gødningsregnskab og mark/gødningsplaner for ejendommen
- Der er dagligt opsyn med opbevarings- og foderanlæg.
- Der er udarbejdet en beredskabsplan for husdyrbruget, hvor forholdsregler i forbindelse med uheld med kemikalier og gylle, brand mv. er beskrevet. Denne opdateres løbende, når der er behov.
- Minimering af emissioner fra spildevand sikres bl.a. ved, at gylle håndteres i et lukket system med tætte kanaler, rør og gyllebeholdere. Endvidere benyttes højtryksrenser ved rengøring, og der er vandbesparende drikkevandssystemer i staldene (se herom senere).
- Der er etableret overbrusningsanlæg i alle stalde med smågrise over 20 kg, polte og slagtesvin samt drægtige søer og gylte i løsdriftssystemer.
- Der foretages følgende vedr. gylle: omrøres kun forud for udbringning, teltoverdækninger, hyppig fjernelse af gylle (linespil i drægtighedsstald), og at gylle udbringes med slæbeslanger. Teltoverdækning og minimering af omrøring reducerer samtidigt ammoniakemissionen fra opbevaring af gylle. Forebyggelse af emission til jord og vand sker endvidere gennem opbevaring i stabile, tætte kanaler, rørsystemer, forbeholdere og gyllebeholdere. Gyllebeholderne er endvidere omfattet af den 10 årige gyllebeholderkontrol. Endvidere inspiceres gyllebeholderne årligt i forbindelse med bundtømning.
- Der føres journal over spredning af uorganisk gødning og husdyrgødning på markerne i form af mark- og gødningsplan, som endvidere bruges til planlægning af kommende sæsons spredning.
- Udbringning af gylle sker i overensstemmelse med den generelle lovgivning, hvilket stort set også sikrer, at husdyrgødning udbringes i overensstemmelse med BAT. I lovgivningen er der bl.a. fastsat regler om afstande i forbindelse med udbringning af husdyrgødning på skrånende arealer op til vandløb og søer, afstande til drikkevandsboringer og forbud mod udbringning på vandmættet, oversvømmet, frossen jord eller snedækket jord.
- Ved varsel om umiddelbart forestående skybrud eller tilsvarende udbringes der ikke på arealer med risiko for afstrømning.

- I forbindelse med mark- og gødningsplanlægningen planlægges mængder og tidspunkt for fordelingen af husdyrgødningen under hensyntagen til det valgte sædskiftes behov for næringsstoffer, jordbundstypen og eventuel vanding. I forbindelse med planlægningen tjekkes desuden, at N- og P-loftet jf. Husdyrgødningsbekendtgørelsen vil blive overholdt.
- Gyllevogn og marksprøjte kontrolleres og serviceres løbende, og det tjekkes at de er indstillet til korrekt dosering.
- Der sker minimum årlig registrering af vand-, el- og brændstofforbrug. Der registreres antal indsatte, døde og leverede dyr samt indkøbte fodermængder. Gødningsproduktionen beregnes i gødningsregnskabet.

Kommunens vurdering

IE-husdyrbrug skal overholde særreglerne i kapitel 17, som indeholder krav til blandt andet miljølæselse (§§ 42 og 43) og fodringskrav (§ 46), som i høj grad omhandler optimering af produktionsprocesserne på husdyrbrug i forhold til miljøet (se afsnit 13.4).

Kommunen vurderer, at kravene er opfyldt, hvis §§ 42, 43 samt § 46 overholdes. Bemærk at dokumentationen skal forelægge ved tilsyn, og senest sendes ind til kommunen 31. december.

12.5. Håndtering af affald (pkt. 5)

Typer af affald er beskrevet i tabel 9.

Affaldstype	Opbevaringssted	Transportør	Modtageanlæg	Mængder	EAK-kode	ISAG-kode
Olie- og kemikalieaffald:						
Spildolie	I maskinhus	Q8	Kendes ikke	ca. 30 L	13.02.08	06.01
Rester af bekæmpelsesmidler	Kemirum	Egen transport	Genbugsplads	Normalt intet	20.01.19	05.12
Spraydåser	220 L container i foderrum	Stor serviceordning Sonfor	Kendes ikke	ca. 200 stk.	15.01.10	23.00
Medicinrester	I køleskab i staldkontor	Dyrlæge	Kendes ikke	Normalt intet	18.02.08	05.13
Kanyler i særlig beholder	I kanyleboks i staldkontor	Stor serviceordning Sonfor	Kendes ikke	1 boks	18.02.02	66.00
Batterier – alle typer	I staldkontor	Stor serviceordning Sonfor	Kendes ikke	ca. 60 stk.	20.01.33	77.00
Fast affald:						

Tom emballage (papir/pap)	I foderrum	Kommunal afhentningsordning	Kendes ikke	ca. 50 kg	15.01.01	50.00
Tom emballage (plast)	I foderrum	Kommunal afhentningsordning	Kendes ikke	ca. 50 kg	15.01.02	52.00
Lysstofrør og varmpærer mv.	Samles i foderrum i kasse og 220 L container	Stor serviceordning Sonfor	Kendes ikke	2 kasser og 2 containere	20.01.21	79.00
Jern og metal	Samles i en stak	Skrøthandler	Kendes ikke	0-1 tons	02.01.10	56.20
Diverse brændbart	1.200 L container	Knud Erik Heissel A/S	Kendes ikke	Tømmes efter behov	Afhængig af indhold	19.00
Paller	Foderlade	Tages retur eller køres på genbrugsplads	Kendes ikke	Varierer		

Tabel 9: Affaldsfraktioner

Maskiner serviceres af eksternt firma, som tager affald med sig. Der er derfor meget begrænsede mængder af spildolie og ingen brændstoffiltre, blyakkumulatorer mv.

Husdyrbruget skal sortere sit affald og sikre, at mest muligt affald bliver sorteret fra til genbrug, genanvendelse og anden endelig materialenyttiggørelse. Affald som ikke kan genanvendes skal håndteres som forbrændingseget, deponeringseget eller farligt affald i henhold til Sønderborg Kommunes regulativ for erhvervsaffald.

Sønderborg Kommune har indført en obligatorisk henteordning for virksomheders farlige affald (Sonfor-Kemi). Det er muligt, at benytte en privat indsamlingsordning for farligt affald, men virksomheder, der vælger en privat løsning, skal søge om fritagelse på kommunens hjemmeside. Tilmelding til Sonfor-Kemis ordning for husdyrbrug skal ske på www.sonfor.dk/serviceordning/

Husdyrbruget skal håndtere sit affald efter reglerne i affaldsbekendtgørelsen og affaldsaktørbekendtgørelsen. Det betyder, at husdyrbruget skal sortere sit erhvervsaffald og aflevere det til en godkendt affaldsmottager med henblik på genbrug, genanvendelse eller anvendelse til anden endelig materialenyttiggørelse.

Ifølge affaldsbekendtgørelsen defineres erhvervsaffald egnet til materialenyttiggørelse som værende:

- Glasaffald
- Metalaffald
- Plastaffald
- Papiraffald
- Papaffald
- Træaffald

- Genanvendeligt farligt affald, herunder batterier og elektronik
- Genanvendeligt PVC-affald
- Andet affald, der er egnet til materialenyttiggørelse, fx byggeaffald og have-/parkaffald.

Husdyrbruget skal sikre en høj reel genanvendelse af affaldet og skal på anmodning fra kommunen kunne dokumentere, at affaldet bliver leveret til et godkendt affaldshåndteringsanlæg, som sikrer, at de enkelte affaldsfraktioner reelt bliver forberedt med henblik på genbrug eller genanvendt. Dokumentationen kan være fra behandlingsanlægget.

Ovenstående findes i affaldsbekendtgørelsens § 61.

Virksomheder kan aflevere affaldet til:

- Et genanvendelsesanlæg eller et anlæg, som forbereder affald til genbrug, der er registreret i Affaldsregistret.
- En indsamlingsvirksomhed, der er registreret i Affaldsregistret.
- En virksomhed, som kan undlade at lade sig registrere efter bekendtgørelse om Affaldsregistret og om godkendelse som indsamlingsvirksomhed.
- Et kommunalt behandlingsanlæg, der er registreret i Affaldsregistret.
- En kommunal genbrugsplads eller en kommunal ordning efter § 11.
- En frivillig tilbagetagningsordning, jf. bekendtgørelse om affald.

Yderligere oplysninger findes i § 24 i affaldsaktørbekendtgørelsen.

Sønderborg Kommune vurderer, at husdyrbrug kan producere farligt affald, herunder for eksempel:

- Oliefiltre
- Batterier
- Spildolie
- Pesticider
- Tom pesticid- og fungicidemballage
- Spraydåser
- Kanyler
- Kemikalierester
- Rester af kunstgødning
- Giftrester (også rottegift)
- Medicinrester

- Lysstofrør

Opbevaring af farligt affald kan udgøre en miljørisiko.

Der stilles vilkår til opbevaring og håndtering af affald, vilkår 27-32.

Kommunens vurdering

Husdyrbruget skal være tilknyttet kommunens ordning for håndtering af farligt affald eller have aftale med en anden godkendt indsamler eller behandlingsanlæg, såfremt der opstår farligt affald på husdyrbruget. Affald skal håndteres som beskrevet i miljøministeriets affaldsregulering og Sønderborg Kommunes til enhver tid gældende affaldsregulativ for erhvervsaffald.

Sønderborg kommune vurderer, at med overholdelse af de stillede vilkår, er kravene til anvendelse og håndtering af affald opfyldt.

12.6. Anvendelse af bedste tilgængelige rensningsteknik (pkt. 6)

Der stilles ikke vilkår om yderligere rensningsteknik, da forureningen fra husdyrbruget overholder BAT.

12.7. Forebyggelse af uheld og begrænsning af konsekvenserne (pkt. 7)

I forhold til risici for større ulykker eller katastrofer, vurderes det, at den største ulykke/katastrofe vil omhandle udledning af gylle til omgivende arealer, og dette vil primært kunne påvirke bilag IV-arter. Dette vil primært kunne ske ved uheld, der involverer materiel, der transporter gylle. Ved sådanne uheld vil der blive ringet 1-1-2.

Kommunens vurdering

Kommunen vurderer på baggrund af beskrivelserne ovenfor, at kravet er opfyldt.

13) Fastsættelse af vilkår jf. § 36 (pkt 1-13)

Kommunen skal på grundlag af vurderingen efter §§ 34 og 35 fastsætte vilkår for at sikre, at udvidelsen og produktionen kan foregå uden, at miljøet og omgivelserne påvirkes væsentligt. Godkendelser og tilladelser skal i alle tilfælde indeholde de vilkår, som er nævnt i nr. 1-6, og IE-husdyrbrug skal endvidere i alle tilfælde indeholde de vilkår, som er nævnt i nr. 7-13.

13.1. Produktionsarealets størrelse i m² med angivelse af dyrearter og dyretyper, staldsystemer og teknologi (pkt. 1)

Der stilles vilkår til produktionsarealerne, se vilkår 3.

13.2. Anvendelse af ammoniakreducerende virkemidler

Der anvendes gyllekøling se afsnit 11.1. Der er stille vilkår til gyllekøling vilkår 15-19.

13.3. Placering og udformning af ny bebyggelse (pkt. 5)

Der opføres en ny kornsilo og en ny karantænestald. Der stilles vilkår om vedligeholdelse af beplantning således, at hegn fremstår som et tre-rækket egnstypisk hegn jf. figur C. vilkår 10.

13.4. Transporter (pkt. 7)

Ejendommen ligger placeret således, at transporter ikke er et problem, ligesom der ikke har været klager over transporter fra husdyrbruget tidligere. Der stilles ikke vilkår.

13.5. Tiltag der reducerer produktionen af spildevand (pkt. 8)

Der stilles vilkår til, at vask af maskiner mm. skal foregå på støbt plads for at begrænse forureningen, vilkår 26.

13.6. Vandforbrug (pkt. 9)

Kommunen er efter § 36, stk. 1, nr. 9 forpligtet til at stille vilkår om, at IE-husdyrbruget drives og indrettes på en sådan måde, så vandforbruget minimeres mest muligt med henblik på at reducere mængden af spildevand.

Bestemmelsen giver ikke kommunen hjemmel til at stille vilkår om maksimalt vandforbrug. Kommunen skal derimod vurdere, om der er mulighed for anlægs- eller driftsmæssige optimeringer, der kan minimere vandforbruget, eller om der konkret kan fastsættes vilkår, der understøtter dette. Det kunne f.eks. være i forhold til drikkevandssystemer, rengøringsmetoder mv.

Der er tale om en konkret vurdering, der i nogle tilfælde kan føre til, at andre saglige hensyn til f.eks. arbejdsmiljø og effektivitet betyder, at kommunen stiller vilkår om en mindre vandbesparende løsning. Kommunen vil således som led i almindelig sagsoplysning skulle spørge ansøger om baggrunden for evt. valgte løsninger og bl.a. på den baggrund vurdere muligheden for at anvende andre vandbesparende tiltag.

Det fremgår af tabel 7, at det forventede vandforbrug er ca. er 33.000 m³ årligt. Der stilles vilkår til registrering af vandforbrug, vilkår 4.

Kommunens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at der er anvendt vandbesparende teknikker i form af, at der benyttes højtryksrensere ved rengøring, og der er vandbesparende drikkevandssystemer i staldene.

Der stilles vilkår til, at hvis husdyrbrugets vandforbrug har væsentlige udsving, skal ejer kunne redegøre for, hvilke vandbesparende tiltag der er mulige, og hvilke han agter at gennemføre, med henblik på at optimere vandforbruget, vilkår 11.

13.7. Brug af teknologi (pkt. 10)

Der anvendes gyllekøling, se afsnit 11.1, samt overdækning af gyllebeholder – vilkår 14 og 15.

Kommunens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer samlet set at ejendommen kan drives uden yderligere teknologi. Ejendommen lever op til niveauet for BAT for en ejendom med den pågældende husdyrproduktion og størrelse, med de vilkår som i øvrigt er stillet i miljøgodkendelsen i relation til BAT.

Det vurderes, at der på nuværende tidspunkt ikke er baggrund for at stille vilkår om yderligere indførelse af bedst tilgængelig teknik.

13.8. Regelmæssig vedligeholdelse og overvågning (pkt. 11)

IE-husdyrbrug skal overholde særreglerne i kapitel 17 og dermed § 44, som er generel lovgivning (se afsnit 13.3). Der skal derfor ikke stilles vilkår til regelmæssig vedligeholdelse og overvågning godkendelsen.

13.9. Ophør af driften (pkt. 12)

IE-husdyrbrug skal overholde særreglerne i kapitel 17 og dermed § 51, som er generel lovgivning (se afsnit 13.8). Der skal derfor ikke stilles vilkår til ophør af drift i godkendelser.

13.10. Anvendelse, fremstilling og frigivelse af relevante farlige stoffer i forbindelse med husdyrproduktionen (pkt. 13)

Sønderborg Kommune har ikke kendskab til aktiviteter, som tidligere kunne have medført forurening af jord og grundvand på husdyrbruget.

På grundlag af de foreliggende oplysninger vurderer Sønderborg Kommune, at der ikke foreligger en væsentlig risiko for forurening af jord og grundvand fra husdyrbruget.

14) Særregler for IE-husdyrbrug jf. kapitel 17

14.1. Miljøledelse § 42

IE-husdyrbrug skal have et miljøledelsessystem, der opfylder betingelserne i stk. 2 som er:

- Formulere en miljøpolitik med afsæt i husdyrbrugets miljøforhold,
- Fastsætte miljømål,
- Udarbejde handlingsplan for det eller de fastsatte miljømål,
- Minimum 1 gang årligt evaluere miljøarbejdet og om nødvendigt foretage justeringer af mål og handlingsplaner og
- Minimum 1 gang årligt gennemgå miljøledelsessystemet.

Stk. 3:

IE-husdyrbruget skal kunne dokumentere, at der gennemføres og overholdes et miljøledelsessystem i overensstemmelse med de krav, der er nævnt i stk. 2, nr. 1 – 5, f.eks. digitalt eller i form af dokumenter. Dokumentation skal opbevares i 5 år og kunne forevises på forlangende i forbindelse med tilsyn.

14.2. Miljøledelse – oplæring af personale § 43

IE-husdyrbrug skal oplære personalet, hvad angår:

- Relevant lovgivning
- Transport og udbringning af husdyrgødning
- Planlægning af aktiviteter
- Beredskabsplanlægning og –styring
- Reparation og vedligeholdelse af udstyr

Jf. stk. 2 skal IE-husdyrbruget udarbejde oplæringsmateriale, der angår de forhold der følger af ovenstående punkter. Materialet skal være tilgængeligt for personalet og opdateres løbende. Oplæringsmaterialet skal kunne fremvises på forlangende til tilsynsmyndigheden.

14.3. Plan for regelmæssig kontrol, reparation, vedligeholdelse og beredskab § 44

IE-husdyrbrug skal overholde særreglerne i kapitel 17 og dermed § 44, som er generel lovgivning. Der skal derfor ikke stilles vilkår til regelmæssig vedligeholdelse og overvågning i godkendelser.

IE-husdyrbrug skal udarbejde og følge en plan for kontrol, reparation og vedligeholdelse af husdyrbruget inkl. materiel, herunder med henblik på at forebygge uheld, og beredskab for håndtering af uventede emissioner og hændelser. Planen skal som minimum opfylde følgende betingelser:

- Plan for regelmæssig kontrol, reparation og vedligeholdelse
- Gyllebeholdere (for tegn på skader, nedbrydning eller utætheder)
- Gyllepumper, -miksere, -separatorer og –spredere.
- Forsyningssystemer til vand og foder
- Varme-, køle- og ventilationssystemer samt temperaturfølere, herunder optimeret styring heraf
- Siloer og transportudstyr (f.eks. ventiler og rør)
- Luftrensningssystemer (f.eks. ved regelmæssige inspektioner)
- Udstyr til drikkevand, herunder skal behovet for regelmæssig indstilling vurderes, og frekvensen for løbende indstilling i så fald fastsættes i planen
- Maskiner til udbringning af husdyrgødning samt doseringsmekanisme- eller dyse, som begge skal være i god stand

Beredskabsplan:

- En plan over husdyrbruget med angivelse af drænsystemer, vandkilder og spildevandskilder
- Handlungsplan for håndtering af visse potentielle hændelser (f.eks. brande, utætte og kollapsede gyllebeholdere, ukontrolleret afstrømning af møddinger og olieudslip)
- Tilgængeligt udstyr til håndtering af forureningsulykker (f.eks. udstyr til tilstopning af drænrør og opdæmning af grøfter samt olieopsugning, absorberingsmåtter eller ruller til olieudslip)

Kontrol, reparation og vedligeholdelse skal ske regelmæssigt. Kontrol af gyllebeholdere skal som minimum gennemføres én gang årligt.

Den årlige kontrol af gyllebeholdere erstatter ikke den lovpligtige 10 års beholderkontrol.

IE-husdyrbruget skal kunne dokumentere, at planen følges ved at føre logbog over gennemførte kontroller. Dokumentationen skal opbevares i 5 år og kunne forevises til tilsynsmyndigheden på forlangende.

14.4. Fodringskrav § 46 og energieffektiv belysning § 47

IE-husdyrbrug skal overholde særreglerne i kapitel 17 og dermed §§ 46 og 47, som er generel lovgivning. Paragrafferne 46 og 47 omhandler fodringskrav og energieffektiv belysning. Der skal derfor ikke sættes vilkår til fodring og energieffektiv belysning i godkendelser.

I forhold til vandforbrug er det et krav jf. § 36, pkt. 9, at der stilles vilkår om tilrettelæggelse af husdyrbruget og driften heraf, så vandforbruget minimeres mest muligt både ved nye godkendelser og ved revurdering.

Fodringskrav

Kvælstof

IE-husdyrbrug skal for at reducere den samlede mængde kvælstof, der udskilles, som minimum enten anvende fasefodring tilpasset dyrenes behov i produktionsperioden, reducere indholdet af råprotein ved hjælp af en god aminosyrebalance, eller ved at bruge et eller flere fodertilsætningsstoffer, som nedsætter den samlede mængde kvælstof, der udskilles og er tilladt i henhold til EU forordning om fodertilsætningsstoffer. En god aminosyrebalance og lavt indhold af råprotein kan opnås ved at kombinere fodermidler, hvor aminosyreprofilen supplerer hinanden og/eller ved at tilsætte frie essentielle aminosyrer til foder med lavt indhold af råprotein. IE-husdyrbruget kan anvende en kombination af de nævnte teknikker.

Fosfor

IE-husdyrbrug skal for at reducere den samlede mængde fosfor, der udskilles, som minimum anvende enten fasefodring tilpasset dyrenes behov i produktionsperioden, et eller flere fodertilsætningsstoffer som nedsætter den samlede mængde fosfor der udskilles (f.eks. fytase) og tilladt i henhold til EU forordning om fodertilsætningsstoffer eller let fordøjeligt uorganisk fosfat som f.eks. monocalciumfosfat i stedet for mindre fordøjelige fosforkilder. IE-husdyrbruget kan også anvende en kombination af de nævnte teknikker.

IE-husdyrbruget skal kunne dokumentere anvendelse af fodring eller fodringsteknikker som nævnt ovenfor. Dokumentationen skal opbevares i 5 år og kunne forevises tilsynsmyndigheden på forlangende.

Energieffektiv belysning § 47

IE-husdyrbrug er forpligtet til at anvende energieffektiv belysning i overensstemmelse med reglerne i det til enhver tid gældende bygningsreglement.

Kravet indtræder ved ændring eller udskiftning af eksisterende belysningsystem eller belysningsanlæg.

IE-husdyrbrugene skal opbevare fakturaer for gennemførte udskiftninger i 5 år og kunne forvises tilsynsmyndigheden på forlangende.

14.5. Støvemissioner fra staldanlæg § 48

IE-husdyrbrug skal for at reducere støvemissioner fra staldanlæg enten reducere støvproduktionen fra foder og strøelse, anvende en metode til at binde støv i staldanlæggene eller behandle afgangsluft fra staldanlæggene ved hjælp af et luftrensningsystem.

14.6. Overholdelse af vilkår og krav § 49

Den som er ansvarlig for et IE-husdyrbrug, underretter straks kommunen ved manglende overholdelse af godkendelsesvilkår samt de umiddelbart bindende krav til indretning og drift, IE-husdyrbrug og årlig indberetning, og træffer straks de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at vilkårene og kravene overholdes.

14.7. Årlig indberetning til kommunen § 50

IE-husdyrbrug skal én gang årligt indsende følgende dokumenter til kommunen:

- Logbøger for eventuel miljøteknologi
- Dokumentation for miljøledelsessystem (§ 42)
- Logbog over gennemførte kontroller (§44)
- Dokumentation for overholdelse af fodringskravet (§ 46)

IE-husdyrbrug skal hvert år senest den 31. december indsende informationerne til kommunen. Informationerne skal være for det forudgående kalenderår og sendes samlet til kommunen (1. gang 31. december 2021).

14.8. Ophør § 51

IE-husdyrbrug skal overholde særreglerne i kapitel 17 og dermed § 51, som er generel lovgivning. Der skal derfor ikke stilles vilkår til ophør af drift i godkendelsen.

Ved ophør af aktiviteter på IE-husdyrbrug gælder kapitel 4b i lov om forurennet jord.

Ved ophør forstås:

- Ophør af alle aktiviteter på IE-husdyrbruget

- Når et IE-husdyrbrug har meddelt kommunen, at kapaciteten eller udnyttelsen af kapaciteten permanent nedsættes til under stipladsgrænserne i § 16a, stk. 2, i husdyrbrugloven
- Situationer omfattet af § 59a, stk. 2 i husdyrbrugloven, når godkendelsen er bortfaldet helt eller for den del, der ligger over stipladsgrænserne i § 16a, stk. 2 i husdyrbrugloven

IE-husdyrbrug skal senest 4 uger efter driftsophør anmelde dette til kommunen med en beskrivelse af ophøret og en eventuel jordforurening til vurdering efter § 38 k, stk. 1, i lov om forurennet jord. Vurderingen skal indeholde en risikovurdering med hensyn til menneskers sundhed og miljøet. Viser risikovurderingen, at det ikke kan afvises, at forureningen udgør en væsentlig risiko for menneskers sundhed eller miljøet, skal vurderingen ligeledes indeholde en beskrivelse til foranstaltninger, der sikrer, at forureningen ikke udgør en sådan risiko.

15) Samlet vurdering

På baggrund af de stillede vilkår og ovenstående begrundelse for og særkender på husdyrbruget, er det Sønderborg Kommunes samlede vurdering, at det ansøgte projekt overholder anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT), og at projektet ikke indebærer væsentlige indvirkninger på miljøet, herunder i forhold til omgivelsernes sårbarhed og kvalitet, i forhold til navnlig:

- Landskabelige værdier
- Natur med dens bestande af vilde planter og dyr og deres levesteder, herunder områder, der er beskyttet mod tilstandsændringer eller fredet udpeget som internationalt naturbeskyttelsesområde eller udpeget som særlig sårbart over for næringsstofpåvirkning
- Jord, grundvand og overfladevand
- Lugt-, ammoniak-, støj-, rystelser-, støv-, flue-, transport-, og lysgener, uhygiejniske forhold, affaldsproduktion mv

16) Offentliggørelse, klagevejledning og underretning

Ansøgning om miljøgodkendelse har været offentlig annonceret i uge 10 på Sønderborg Kommunes hjemmeside for at informere offentligheden om ansøgningen og tidligt inddrage denne i beslutningsprocessen.

Miljøgodkendelsen er meddelt den 03-08-2022.

16.1. Partshøring

Et resume og et link til udkast til miljøgodkendelsen blev den 30-06-2022 udsendt til høring hos naboer (ejere og beboer) inden for konsekvensområdet for lugt (1.357 m) og skønnede parter i sagen, ansøger selv og ansøgers konsulent.

Version: 2.3

Dato: 28.05 2021

Initialer:: ANTN

Der var frist til afgivelse af bemærkninger på 30 dage frem til og med den 1. august 2022. Partshøringen gav ingen tilbagemeldinger.

16.2. Annoncering af afgørelse

Miljøgodkendelsen efter husdyrbrugloven er offentliggjort på Sønderborg Kommunes hjemmeside www.sonderborgkommune.dk den 3.08. 2022. Der er efterfølgende orienteret kort herom i Sønderborg Ugeavis.

16.3. Klagevejledning

Afgørelsen kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet af ansøgeren, klageberettigede myndigheder og organisationer samt enhver, der har en væsentlig, individuel interesse i sagens udfald, jf. husdyrbruglovens § 76.

Hvis du ønsker at klage over denne afgørelse, kan du klage til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Du klager via Klageportalen, som du finder et link til på forsiden af <https://naevneneshus.dk/>.

Klageportalen ligger på www.borger.dk og www.virk.dk. Du logger på www.borger.dk eller www.virk.dk, ligesom du plejer med Nem-ID eller Mit-ID.

Klagen sendes gennem Klageportalen til Sønderborg Kommune. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for myndigheden i Klageportalen. Når du klager, skal du som privatperson betale et gebyr på 900 kr. For virksomheder og organisationers vedkommende er gebyret på 1.800 kr. Du betaler gebyret med betalingskort i klageportalen. Klagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der kommer uden om Klageportalen, hvis der ikke er særlige grunde til det. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til Sønderborg Kommune. Sønderborg Kommune videresender herefter anmodningen til klagenævnet, som træffer afgørelsen om, hvorvidt din anmodning kan imødekommes.

Klagen skal være modtaget inden klagefristens udløb den 31-08-2022.

En klage er indgivet, når den er tilgængelig for Sønderborg Kommune i klageportalen.

Sønderborg Kommune kan oplyse, at det af husdyrbruglovens § 81, stk. 1 fremgår, at en klage ikke har opsættende virkning, medmindre Miljø- og Fødevareklagenævnet bestemmer andet. Hvis ansøger påbegynder udnyttelse af miljøgodkendelsen inden klagefristens udløb, er det på egen regning og risiko.

Når Sønderborg Kommune modtager en klage, underretter kommunen straks ansøger om klagen.

Der er ifølge offentlighedsloven ret til aktindsigt i alle dokumenter, der vedrører sagen.

16.4. Civilt søgsmål

Søgsmål til prøvelse af afgørelsen skal jf. § 90 i lov om husdyrbrug og anvendelse af gødning m.v., jf. lovbek. nr. 520 af 01/05/2019 være anlagt inden 6 måneder efter, at afgørelsen er meddelt.

17) Kommunens bilag

Bilag 1 Versionshistorik

Ansøgning (229843) | Sagsbehandling

Sagsbehandling Versionshistorik

Version

3 (Ansøger) 


Staldbygninger

Ændrede

Identitet	Gammel værdi	Ny værdi
Løbeafdeling (2) - EksisterekkeN	False	True

Produktionsarealer

Slettede

 Id: 461605 (stald: Løbeafdeling (2)) - nudrift, "slettet", 397,0 kvm

Bilag 2 Hjemvisning

Bilag 3 Naturudtalelse

6. oktober 2021
Sagsnr.: 19/04373
Klagenr.: 1003996
SRA/CTP

AFGØRELSE FRA MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

OPHÆVELSE OG HJEMVISNING i sag om miljøgodkendelse til udvidelse af et svinebrug i Sønderborg Kommune

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse efter husdyrbruglovens § 16 a, stk. 2, jf. § 76, stk. 1.¹

Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver Sønderborg Kommunes afgørelse af 4. april 2019 om miljøgodkendelse til udvidelse af et svinebrug på Felstedvej 39, 6300 Gråsten, med virkning fra 1 år fra nævnets afgørelse, og hjemviser sagen til fornyet behandling.

Det indbetalte klagegebyr tilbagebetales.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet² og gebyrbekendtgørelsens § 2.³ Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. husdyrbruglovens § 90.

Afgørelsen er truffet af formanden på nævnets vegne, jf. § 8 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

Toldboden 2
8800 Viborg

Tlf. 72 40 56 00
CVR-nr. 37795526
EAN-nr. 5798000026070
nh@naevneneshus.dk
www.naevneneshus.dk

¹ Lovbekendtgørelse nr. 520 af 1. maj 2019 om husdyrbrug og anvendelse af gødning m.v.

² Lov nr. 1715 af 27. december 2016 om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

³ Bekendtgørelse nr. 132 af 30. januar 2017 om gebyr for indbringelse af klager for Miljø- og Fødevareklagenævnet mv.

1. Klagen til Miljø- og Fødevarerklagenævnet

Afgørelsen er den 2. maj 2019 påklaget til Miljø- og Fødevarerklagenævnet af Danmarks Naturfredningsforening (klager).

Klager har den 13. juni 2019 fremsendt supplerende bemærkninger til klagen.

Klager har anført, at udvidelsen af husdyrbruget vil medføre en voldsom merdeposition af ammoniak til et nærtliggende § 3-beskyttet engareal i forhold til 8-års driften, hvilket vil medføre en risiko for tilstandsændring, og dermed være i strid med beskyttelsen i naturbeskyttelsesloven.

Klager har desuden anført, at Sønderborg Kommunes besigtigelse af engarealet i februar ikke kan danne grundlag for en tilstrækkelig og retvisende vurdering af arealets botaniske kvalitet og kvælstoffølsomhed. Klager påpeger i den forbindelse, at der ved den besigtigelse, som kommunen har foretaget efterfølgende, efter klagens indgivelse, blev fundet fem positivarter. Det er klagers opfattelse, at de fund af generalister og negativarter, som kommunen gjorde ved den efterfølgende besigtigelse, stemmer med, at engen har været ulovligt omlagt i 2015, og at med den rette pleje, vil de positivarter, der tillige blev fundet, kunne vinde frem.

2. Sagens oplysninger

2.1 Sagens forhistorie

Sønderborg Kommune meddelte den 29. juni 2012 i medfør af den dagældende husdyrbruglovs § 12, stk. 2, miljøgodkendelse til udvidelse af et svinebrug på Felstedvej 39, 6300 Gråsten.

Godkendelsen omfattede en udvidelse af dyreholdet fra 800 årssøer, 22.420 smågrise (op til 32 kg) og 600 polte (32-102 kg), svarende til i alt 314,0 dyreenheder (DE), til 1.600 årssøer, 48.000 smågrise (7,4-32 kg) og 3.040 slagtesvin/polte (32-107 kg), svarende til i alt 696,5 DE. Godkendelsen omfattede endvidere etablering af en farestald, en drægtighedsstald, en smågrisestald, et gylleseparationsanlæg, to gyllebeholdere og to-tre siloer.

Udvidelsen skulle foregå over to etaper, således at der i etape I skulle etableres farestald, drægtighedsstald og en gyllebeholder. I etape II skulle der foretages ændringer af det eksisterende staldanlæg, drægtighedsstalden skulle forlænges, og der skulle etableres en smågrisestald, endnu en gyllebeholder, et separationsanlæg og to-tre siloer.

Der blev i godkendelsen stillet vilkår om, at etape I skulle være udnyttet inden 2 år fra godkendelsens meddelelse, og at etape II skulle være udnyttet inden 5 år fra godkendelsens meddelelse. Der blev endvidere stillet vilkår om ammoniakreducerende tiltag i form af gyllekøling i seks staldafsnit, delvis fast gulv i alle nye stalde, overdækning af nye gyllebeholdere, samt foderkorrektion hos smågrise.

Den 30. juni 2014 meddelte Sønderborg Kommune i medfør af den dagældende husdyrbruglovs § 12, stk. 3, et tillæg til miljøgodkendelsen fra 2012, til at ændre placeringen af den gyllebeholder, der skulle opføres i etape I.

Sønderborg Kommune meddelte herefter den 15. august 2016 i medfør af den dagældende husdyrbruglovs § 12, stk. 3, endnu et tillæg til miljøgodkendelsen fra 2012, til at ændre placeringen af den gyllebeholder, der skulle opføres i etape II. Desuden godkendtes ansøgers ønske om at ændre et vilkår om påfyldeplads i miljøgodkendelsen.

2.2 Den påklagede afgørelse

Sønderborg Kommune har den 4. april 2019 med hjemmel i husdyrbruglovens § 16 a, stk. 2, meddelt miljøgodkendelse til udvidelse af svinebruget på Felstedvej 39, 6300 Gråsten.

Miljøgodkendelsen omfatter produktion af slagtesvin, søer og smågrise i eksisterende bygninger. Endvidere ønskes mulighed for at udvide den eksisterende karantænestald, samt mulighed for at etablere to kornsiloer. Godkendelsen indebærer, at husdyrbruget overgår til ny regulering efter produktionsareal (stipladsmodellen).

Det fremgår af miljøgodkendelsen, at ansøger kan vælge mellem to scenarier, kaldet version 1 (scenarieberegning for uændret karantænestald og mindre lugtrensning) og version 2 (hovedskema). Version 1 indebærer, at der ikke foretages udvidelser af den eksisterende karantænestald, men gulvprofilen i stalden ændres til 50-75 % spaltegulv. Ved version 1 får husdyrbruget et samlet produktionsareal på 9.172 m². Version 2 indebærer, at den eksisterende karantænestald udvides ved at en eksisterende lade ombygges. Samtidig ændres gulvprofilen i hele karantænestalden til delvist spaltegulv, 50-75 % fast gulv. Husdyrbruget får ved version 2 et samlet produktionsareal på 9.492 m².

Der er i miljøgodkendelsen fastsat vilkår om, at de eksisterende gylleholdere skal være forsynet med fast overdækning (vilkår 2). Herudover er der fastsat vilkår om, at der i version 1 skal etableres gyllekøling i staldafsnit ”Smågrisestald (19)”, ”Farestald med 54 stier med køling” og ”Farestald med 72 stier med køling”, og at der i version 2 skal etableres gyllekøling i staldafsnit ”Smågrisestald (19)”, ”Farestald (20)”, ”Drægtighedsstald etape 2 (21a)”, ”Evt. større karantænestald”, ”Farestald med 54 stier med køling” og ”Farestald med 72 stier med køling”.

Det fremgår endvidere af miljøgodkendelsen, at Sønderborg Kommune har foretaget en manuel beregning af husdyrbrugets ammoniakemission i forhold til version 2. Kommunen har herefter beregnet anlæggets BAT-krav til at være 8.740 kg NH₃-N pr. år, og den faktiske ammoniakemission fra husdyrbruget til at være 8.577 kg NH₃-N pr. år. BAT-kravet er herefter overholdt med 163 kg NH₃-N pr. år for version 2.

Sønderborg Kommune har i miljøgodkendelsen bemærket, at BAT-kravet for ammoniak er overholdt, idet der er etableret teltoverdækninger på de eksisterende gyllebeholdere med en effekt på 50 % i både nudrift og ansøgt drift, og idet der anvendes gyllekøling som ammoniakreducerende tiltag med en indtastet effekt på 16,3 % i nudrift. Derimod er et tidligere stillet vilkår om foderkorrektioner ikke medtaget ved opgørelsen af nudriften, idet der ikke længere kan påvises en ammoniakreducerende effekt på denne type vilkår.

2.3 Sønderborg Kommunes bemærkninger til klagen

Sønderborg Kommune har den 22. maj 2019 til klagen bemærket, at kommunens vurdering af engarealet er en samlet betragtning af artsindholdet og jordbunds fugtighed ved besigtigelsen i februar, en tidligere besigtigelse i 2011, samt gennemgang af luftfotos. Hertil kommer, at engarealet er blevet besigtiget i oktober 2008, april 2011, februar 2019 og som opfølgning den 14. maj 2019.

3. Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger og afgørelse

3.1 Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelse

Det fremgår af § 11, stk. 1, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet, at nævnet kan begrænse sin prøvelse af en afgørelse til de forhold, der er klaget over. Det fremgår dog af forarbejderne til bestemmelsen, at nævnet har mulighed for og efter omstændighederne pligt til at inddrage andre forhold end det, der er klaget over, f.eks. spørgsmålet om overholdelse af gældende EU-ret eller grundlæggende forvaltningsretlige grundsætninger.⁴

Det følger endvidere af § 11, stk. 2, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet, at nævnet kan begrænse sin prøvelse til de væsentligste forhold.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har i denne klagesag alene fundet anledning til at behandle spørgsmålet om overholdelsen af BAT-kravet for ammoniak (afsnit 3.2.2).

Miljø- og Fødevareklagenævnet har ikke taget stilling til sagens øvrige klagepunkter, jf. herved § 11 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

3.2 Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger

3.2.1 Indledende bemærkninger

Husdyrbruget er tidligere godkendt efter 2007-husdyrbruglovens § 12.⁵

Det ansøgte er omfattet af godkendelsespligt efter § 16 a, stk. 2, idet produktionsarealet er på mere end 100 m² og har flere end 750 stipladser til

⁴ Jf. bemærkningerne til § 11 i forslag L44 til Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet (FT 2016-17).

⁵ Lov nr. 1572 af 20. december 2006 om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug med senere ændringer.

søer, jf. § 10, stk. 2, i lov nr. 204 af 28. februar 2017 om ændring af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug m.v.

De nærmere regler om godkendelse og tilladelse m.v. af husdyrbrug er fastsat i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen.⁶

Efter husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 34, stk. 1, skal kommunalbestyrelsen ved afgørelse om godkendelse efter § 16 a i husdyrbrugloven vurdere, om den ansøgte etablering, udvidelse eller ændring af husdyrbruget kan indebære en væsentlig virkning på miljøet.

Kommunalbestyrelsen skal ved sin vurdering efter stk. 1 inddrage alle etableringer, udvidelser og ændringer af husdyrbruget, der er godkendt, tilladt eller afgjort efter anmeldelse inden for de seneste 8 år før kommunalbestyrelsens afgørelse, jf. § 34, stk. 2.

Ved vurderingen af en ansøgning om godkendelse af et IE-husdyrbrug skal kommunalbestyrelsen desuden sikre sig, at husdyrbruget indrettes og drives i overensstemmelse med husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 35, nr. 1-7.

Kommunalbestyrelsen skal på grundlag af sin vurdering fastsætte de vilkår efter husdyrbruglovens § 27, stk. 1, der sikrer, at husdyrbruget med det ansøgte ikke vil have væsentlig virkning på miljøet, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 36, stk. 1.

3.2.2 *Overholdelsen af BAT-kravet for ammoniak*

Ved godkendelse og tilladelse til etablering, udvidelse eller ændring af husdyrbrug med en ammoniakemission på mere end 750 kg NH₃-N pr. år skal ammoniakemissionen fra husdyrbruget (stald og lager) reduceres til et niveau svarende til emission ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT) (den maksimale emission), jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 25, stk. 1.

Kommunalbestyrelsen skal fastsætte vilkår, som sikrer reduktion af ammoniakemissionen ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik, jf. husdyrbruglovens § 27, stk. 2, samt husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 36, stk. 1, nr. 2.

Den beregnede ammoniakemission fra husdyrbruget må ikke overstige den maksimale ammoniakemission (BAT-kravet).

Den maksimale emission beregnes for hvert staldafsnit for sig ud fra produktionsarealets størrelse i m² og emissionsfaktorerne for hver enkelt dyretype og staldsystem, jf. bilag 3, pkt. A, nr. 2, tabel 4 og 5, svarende til de

⁶ Bekendtgørelse nr. 2256 af 29. december 2020 om godkendelse og tilladelse m.v. af husdyrbrug.

dyretyper og staldsystemer, som er anvendt som grundlag for kommunens beregning af ammoniakemissionen efter husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 21, stk. 2, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 25, stk. 2.

Den maksimale emission fastlægges samlet for hvert staldafsnit og gødningsanlæg (stald og lager) på husdyrbruget, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 25, stk. 3.

Kravet til den maksimale emission omfatter hele husdyrbruget, men kravet til det enkelte staldafsnit afhænger af, om staldafsnittet betragtes som nyt eller eksisterende. Eksisterende staldafsnit på husdyrbruget er de staldafsnit, som er lovligt bestående, og som ikke med ansøgningen om godkendelse eller tilladelse renoveres eller i øvrigt ændres på en sådan måde, at de betragtes som nye.

Ved ansøgninger om godkendelse eller tilladelse skal kravet til den maksimale ammoniakemission for eksisterende staldafsnit og gødningsopbevaringsanlæg genberegnes. Beregningen foretages som udgangspunkt ud fra de emissionsfaktorer i kg NH₃-N pr. m² produktionsareal pr. år i tabel 1, henholdsvis kg NH₃-N pr. m² overfladeareal eller grundareal pr. år, jf. tabel 2 og 3, som er gældende på tidspunktet for den aktuelle afgørelse, og de vilkår om virkemidler og miljøteknologi, der er fastsat for det pågældende staldafsnit eller gødningsopbevaringsanlæg i en gældende godkendelse eller tilladelse, jf. bilag 3, pkt. A, afsnit 2.1.2.

Det fremgår af den påklagede afgørelse, at Sønderborg Kommune i forbindelse med vurderingen af den ansøgte version 2 har foretaget en genberegning af kravet til den maksimale emission af NH₃-N pr. år fra husdyrbruget på baggrund af de vilkår om virkemidler og miljøteknologi, der er fastsat i husdyrbrugets eksisterende miljøgodkendelse af 29. juni 2012, dvs. gyllekøling med en ammoniakreduktion på 16,4 % fra de staldanlæg, hvor teknologien er implementeret, samt overdækning af tre gyllebeholdere med en ammoniakreduktion på 50 % fra gyllebeholderne.

Af ansøgningsskemaet i det elektroniske ansøgningssystem husdyrgodkendelse.dk fremgår, at Sønderborg Kommune herudover i forbindelse med beregningen af husdyrbrugets BAT-krav har lagt til grund, at alle stalde, på nær karantænestalden, er eksisterende stalde, og at alle gødningsopbevaringsanlæg er eksisterende anlæg. Kommunen har herefter på baggrund af beregningen vurderet, at det ansøgte projekt lever op til kravet om BAT.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har gennemgået Sønderborg Kommunes beregning og grundlaget herfor. Nævnet finder i den forbindelse, at den eksisterende stald (Løbestald 2) skal indgå i beregningen som ”nyt, inklusiv renoveret, staldafsnit”, idet det fremgår af miljøgodkendelsen af 29. juni 2012, at stalden ikke ville blive anvendt i den fremadrettede ansøgte drift. Det er således nævnets opfattelse, at såfremt produktionsretten i en

stald er ophørt, må stalden i BAT-beregningen betragtes som ny på det tidspunkt, hvor produktionen i stalden ønskes genoptaget.⁷

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder endvidere, at den eksisterende stald (Karantænestald) skal indgå i beregningen som ”nyt, inklusiv renoveret, staldafsnit”, idet gulvsystemet ændres fra delvis spaltegulv, 25-49 % fast gulv, til delvis spaltegulv, 50-75 % fast gulv. Det følger således af husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens bilag 3, afsnit 2.1.1, at BAT-kravet for nye staldafsnit tillige omfatter staldafsnit, der ændres på en måde, der kan side-stilles med etablering af nye staldafsnit (renovering), f.eks. ændringer i gulvprofil m.v.⁸

Endeligt finder Miljø- og Fødevareklagenævnet, at forlængelsen af drægtighedsstalden (staldafsnit 21a) skal indgå i beregningen som ”nyt, inklusiv renoveret, staldafsnit”, idet det af luftfoto fra 2018 kan konstateres, at byggeriet af staldafsnittet ikke var påbegyndt, inden udløbet af den frist for udnyttelse, der er fastsat i miljøgodkendelsen af 29. juni 2012. Det er således nævnets opfattelse, at eftersom forlængelsen af drægtighedsstalden ikke er udnyttet rettidigt, er staldafsnittet ikke lovligt bestående.⁹

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder på baggrund af ovennævnte, at Sønderborg Kommunes vurdering af, hvorvidt BAT-kravet er overholdt, er foretaget på et forkert grundlag, hvilket medfører, at den påklagede afgørelse lider af en væsentlig retlig mangel. Nævnet ophæver derfor kommunens afgørelse af 4. april 2019, og hjemviser sagen til fornyet behandling. Kommunen skal i forbindelse med den fornyede behandling af sagen foretage en genberegning af BAT-kravet, herunder sikre sig, at forudsætningerne for BAT-beregningen er i overensstemmelse med såvel den lovlige nudrift som den lovlige 8-årsdrift. Nævnet bemærker hertil særligt, at nævnet ikke af luftfoto kan afgøre, hvorvidt den i miljøgodkendelsen af 29. juni 2012 fastsatte udnyttelsesfrist for etablering af ”Smågrisestald (19)” er overholdt. Kommunen skal derfor i forbindelse med den fornyede behandling af sagen tage særskilt stilling til, hvorvidt smågrisestalden kan betragtes som lovligt bestående.

3.3 Gebyr

Som følge af afgørelsen tilbagebetales det indbetalte klagegebyr, jf. gebyrbekendtgørelsens § 2, stk. 2, nr. 1.

⁷ Se tilsvarende Miljøstyrelsens helpdesk-svar af 25. juni 2018 om eksisterende eller nye stalde ift. nudrift/ansøgt drift – link: <https://husdyrvejledning.mst.dk/helpdesk/helpdesk-svar/ansoegning-og-anmeldelse/eksisterende-eller-nye-stalde-ift-nudriftansoegt-drift/>.

⁸ Se tilsvarende Miljøstyrelsens helpdesk-svar af 28. august 2020 om anvendelse af ”eksisterende staldsystem” – link: <https://husdyrvejledning.mst.dk/helpdesk/helpdesk-svar/bat/anvendelse-af-eksisterende-staldsystem/>.

⁹ Se tilsvarende Miljøstyrelsens helpdesk-svar af 14. juni 2021 om vurdering af 8 års-drift: <https://husdyrvejledning.mst.dk/helpdesk/helpdesk-svar/sagsbehandling/vurdering-af-8-aars-drift/>.

3.4 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse

Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver Sønderborg Kommunes afgørelse af 4. april 2019 om miljøgodkendelse til udvidelse af et svinebrug på Felstedvej 39, 6300 Gråsten, med virkning fra 1 år fra nævnets afgørelse, og hjemviser sagen til fornyet behandling.

Det indbetalte klagegebyr tilbagebetales.

Denne afgørelse gøres tilgængelig for Sønderborg Kommune (Landbrugsgruppen, Erhverv og affald, sagsnr. 18/44146) samt for klager og dennes eventuelle repræsentant via klageportalen. Afgørelsen sendes desuden til eventuelle andre parter i klagesagen.

Afgørelsen vil blive offentliggjort på mfkn.naevneneshus.dk. Personoplysninger vil blive anonymiseret.

Miljø- og Fødevareklagenævnet beklager den lange sagsbehandlingstid.



Ann Toft Kristensen
Stedfortrædende formand

1.1 Afsætning af ammoniak til nærliggende natur (B5, D1c)

(Biologisk mangfoldighed med særlig vægt på kategori 1- og 2-natur samt bilag IV-arter)

Sønderborg Kommune har foretaget beregninger af ammoniakdeposition i husdyrgodkendelse.dk. Der er sket i scenarieskema nr. 235454.

Ammoniakdepositionen til nærmeste natur er beskrevet under punkt 3.5.

Kategori 1 og 2- natur: Totaldepositionen af ammoniak til nærmeste kategori 1 og 2-natur er beregnet til 0,1 kg NH₃-N/ha/år.

Kategori 3 natur: I forhold til kategori 3-natur er den maksimale merdeposition på 0,2 kg NH₃-N/ha/år og totaldepositionen er på 0,3 kg NH₃-N/ha/år til en mose ca. 1,6 km nordvest for husdyrbruget.

Bilag IV arter: Potentielle bilag IV-arter i Sønderborg Kommune er beskrevet under punkt 4.1. Herunder er vist et kortudsnit over Sønderborg Kommunes registreringer af bilag IV-arter.



Figur 94 Kortudsnit over registreret forekomst af bilag IV-arten stor vandsalamander i nærhed til Felstedvej 39. Forekomsten er markeret med rød cirkel.

Sønderborg Kommune oplyser, at der i området er registreret et enkelt fund af stor vandsalamander i vandhullet nordøst for staldanlægget og gyllebeholderne. Der er beregnet en merdeposition på 0,3-0,9 kg NH₃-N/ha/år til punktet i forhold til henholdsvis nudrift og 8 års drift. Kommunen gør opmærksom på, registreringen ikke nødvendigvis et udtryk for at arterne ikke findes i området, men nok nærmere, at det ikke er blevet undersøgt nærmere.

Det vurderes, potentielle bilag IV-arter primært vil findes i forbindelse med de registrerede § 3 arealer og potentielle ammoniakfølsomme skove. Med merdepositioner på maksimalt 0,2 kg NH₃-N/ha/år på kategori 3-natur og 0,1 kg NH₃-N/ha/år totaldeposition til kategori 1- og 2-natur vurderes ammoniakdepositionen derfor ikke at kunne medføre tilstandsændringer af kategori 1-, 2- og 3-natur.

Som udgangspunkt er ammoniakdeposition i sig selv ikke skadelig for bilag IV-arter, men hvis ammoniakdepositionen giver anledning til tilgroning af yngle- og levesteder, kan det påvirke arterne negativt.

Reglerne for kategorisering fremgår af nedenstående tabel 18.

Ammoniakfølsom natur	Beskrivelse
Kategori 1	Ammoniakfølsomme Natura 2000-naturtyper uanset størrelse jf. bilag 3 pkt. D i bekendtgørelse om godkendelse og tilladelse m.v. af husdyrbrug hvis de er beliggende inden for et Natura 2000 område og er omfattet af udpegningsgrundlaget og kortlagt, samt heder og overdrev inden for et Natura 2000 område som er omfattet af § 3 i NBL ¹ (dvs. større end 2.500 m ²)
Kategori 2	Ammoniakfølsomme naturtyper som ligger udenfor Natura 2000 område: højmoser, lobeliesøer, heder der i sig selv er større end 10 ha og omfattet af § 3 i NBL og overdrev der i sig selv er større end 2,5 ha og omfattet af § 3 i NBL.
Kategori 3	Ammoniakfølsomme naturtyper der ikke er omfattet af kategori 1 og 2 og som ligger uden for Natura 2000 område i form af heder, moser og overdrev der er omfattet af § 3 i NBL samt ammoniakfølsomme skove. For at være ammoniakfølsom skal skove være større end 0,5 ha og mere end 20 m bred og bevokset med træer, der danner eller inden for et rimeligt tidsrum vil danne en sluttet skov af højstammede træer og 1) hvor der har været skov på arealet i lang tid (i størrelsesorden mere end ca. 200 år), så der er tale om gammel »skovjordbund«, 2) hvor skoven er groet frem af sig selv på et naturareal, fx tidligere hede, mose eller overdrev, så jordbunden ikke har været dyrket mark inden for en periode svarende til perioden for gammel »skovjordbund« (dvs. i størrelsesorden mere end ca. 200 år), eller 3) hvor der i skoven er forekomst af naturskovindikerende eller gammelskovsarter, som er medtaget på listen "Arter, der er brugt ved prioritering af naturmæssigt særligt værdifulde skove omfattet af § 25 i lov om skove" og arterne har væsentlig, definerende betydning for skovens naturværdi.
Beskyttede naturtyper der ikke hører under Kategori 1-3, men som efter en konkret vurdering, er ammoniakfølsomme.	Kan fx være enge, standenge og søer

Tabel 18: Kategorisering af ammoniakfølsom natur

Tabel X. Krav til maksimal ammoniakdeposition i kategori 1-3.

Naturtyper med fastsat beskyttelsesniveau	Beskyttelsesniveauer
---	----------------------

¹ Bekendtgørelse af lov om naturbeskyttelse LBK nr 1122 af 03/09/2018

Kategori 1. § 7 stk. 1, nr. 1	Max. totaldeposition afhængig af antal husdyrbrug i nærheden*): 0,2 kg N/ha/år ved > 1 husdyrbrug 0,4 kg N/ha/år ved 1 husdyrbrug 0,7 kg N/ha ved 0 husdyrbrug.
Kategori 2. § 7 stk. 1, nr. 2	Max. totaldeposition på 1,0 kg N/ha pr. år.
Kategori 3.	Kommunen vurderer konkret, om der skal fastsættes vilkår om max. merdeposition, og hvad det nødvendige krav til max. deposition skal være. Kravet må dog ikke være under en max. merdeposition på 1,0 kg N/ha pr. år
* Antallet af husdyrbrug ud over det ansøgte opgøres på følgende måde (kumulationsmodel): Antal husdyrbrug over 15 DE indenfor 200 m + Antal husdyrbrug over 45 DE indenfor 200-300 m + Antal husdyrbrug over 75 DE indenfor 300-500 m + Antal husdyrbrug over 150 DE indenfor 500-1.000 m + Antal husdyrbrug over 500 DE, som påvirker med over 0,3 kg N/ha udover 1000 m +	

Tålegårder for natur fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 2. Empirisk baserede tålegårder for naturbeskyttelseslovens terrestriske naturtyper samt for klit, løv- og nåleskov baseret på de seneste anbefalinger fra UNECE, 2011.		
Naturtype	Tålegårde	Differentiering
Overdrev	10-25	¹ sure overdrev 10-15, kalkholdige overdrev 15-25
Klit	8-20	grå klit og grønsværklit 8-15, øvrig klit 10-20
Hede	10-20	der kan være klit kortlagt som § 3 hede
Fersk eng	15-25	^{1,2}
Strandeng	30-40	^{1,2}
Mose (og kær)	5-30	højmoser 5-10, hængesæk, tørvelavninger 10-15, fattigkær og hedemoser 10-20, kalkrige moser og væld, rigkær 15-30
Løvskov	10-20	Skovbevoksede tørvemoser 10-15
Nåleskov	10-20	

¹ Bør ikke anvendes for arealer med kulturgræsland / hvor den væsentligste påvirkning er en hidtil lovlig landbrugsmæssig. Dette vil primært gælde engarealer og bør ses over en længere tidsperiode. Intervallet dækker således som udgangspunkt 'naturenge'. Se også note 2.

² Den atmosfæriske afsætning skal ses i sammenhæng med andre tilførsler, fx med overfladenær afstrømning.

Tabel 19: Tålegårder for terrestriske naturtyper²

Beskyttet areal der ikke hører under kategori 1,2 eller 3: Det nærmeste beskyttede, der ikke hører under en kategori jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen er en eng øst for. Ved enge og søer, skal det vurderes, om det ansøgte kan bevirke en tilstandsændring af arealet.

Beregningerne viser, at merdepositionen til nærmeste kant af engen er på 8,8 kg NH₃-N/år/ha, at merdepositionen i forhold til 8-års drift er 6,5 kg NH₃-N/år/ha, mens merdepositionen i forhold til nudrift er på 1,4 kg NH₃-N/år/ha.

Baggrundsdepositionen i Sønderborg Kommune ligger ifølge Institut for Miljøvidenskab, Aarhus Universitet på 19 kg N/ha. Det er et beregnet gennemsnit for 2017-2019.

Engen er generelt domineret af græsser og har botanisk set ikke de store værdier. I midten af engen er der et vådbundsareal. Nogle af arterne fundet i vådbundsarealet er "positiv arter" i

² http://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Notater_2018/Opdatering_empirisk_baserede_taalegraenser.pdf

registreringsskemaet for fersk eng. Arterne er dog almindeligt forekommende på fugtig bund. Et mindre område ved den sydvestlige kant af engen er med tiden blevet vådere, og indeholder enkelte typiske vådbundsarter, men ingen "positive arter". I de græsdominerede tørrere arealer før og efter vådbundsarealet er der efter feltskemaet flere "problemarter". Totaldepositionen til vådbundsarealet er på 2,9 kg N/ha/år.

Med en maksimal totaldeposition til engen på 8,8 kg NH₃-N/år/ha og en baggrundsdeposition på 19 kg NH₃-N/år/ha ligger den samlede depositionen på 27,8 kg N/ha/år. Den empiriske tålegrænse for fersk eng er på 20-25 kg N/ha/år. Det er kun en mindre del af engen, hvor totaldepositionen er over 6 kg N/ha/år og derved over den empiriske øvre tålegrænse (25 kg N/ha/år).



Engen er rektangulær og er ca. 300 m lang og ca. 75-100 m bred og på tre sider omgivet af dyrkede marker og på den fjerde side støder den op til de to store gyllebeholdere på husdyrbruget. Engen vil derfor være påvirket af gødskningen af de tilstødende arealer samt en relativ høj baggrundsdeposition.

Ud fra følgende parametre: engens samlede naturtilstand og påvirkningen af kvælstof fra luft og tilstødende dyrkede arealer, vurderer Sønderborg Kommune at engen på baggrund af den nærværende ansøgning ikke vil blive tilstandsændret. Derudover begrænser området, hvor den samlede kvælstofdeposition overstiger den empiriske tålegrænse, sig til ca. 330 m². Engen er samlet ca. 2,5 ha. Arealet har været omlagt i 2015, men Sønderborg kommune vurderer, at det kun gælder de tørrere arealer, hvorfor udviklingen af artssammensætningen i vådbundsarealet ikke har været begrænset heraf.